МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

Тема: **«Державна фінансова підтримка підприємництва в Україні»**

Здобувачки вищої освіти ІІ рівня, ІІ курсу, групи ФМУП-22-1,

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,

освітня програма Управління публічними фінансами

Цубери Діани Олександрівни

(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник Мельничук Ганна Сергіївна, д.е.н.,

(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Керівник освітньо-професійної програми

Гордей Оксана Дмитрівна, д.е.н., професор

(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри публічних фінансів

протокол від «15» 01 2024 № 9

Завідувач кафедри Давиденко Надія Миколаївна, д.е.н., професор

(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Ірпінь – 2024

Реєстрація № 8 05.02.2024 _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки _____ 05.02.2024
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 70 балів 4 (добре) _____ _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Т. Г. Бандарук
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____ Н. М. Давиденко
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ О. Д. Гордей
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ А. В. Бурлєк
(підпис) (ініціали, прізвище)

Секретар _____ В. Ю. Шепленко

Бланк оцінювання кваліфікаційної роботи

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	**від 0 до 10**	10		Голова ЕК Л.Т. Бондарук Члени комісії: Н.М. Давиденко О.Д. Горєєв А.В. Бурлак секретар В.Ю. Шепиленко
2. Роздатковий матеріал	**від 0 до 5**	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу	**від 0 до 25**	17		
4. Апробація (участь у конференціях)	**від 0 до 10**	5		
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 50**	37		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	**від 0 до 100**	70		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100 – БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Оцінка з 100-бальною шкалою	**Оцінка за шкалою ЄКТС**	**Оцінка за національною шкалою**	**Дата**	**П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря (підписи)**
70	C	4 (добре)	15.02.2024	Л.Т. Бондарук Н.М. Давиденко О.Д. Горєєв А.В. Бурлак В.Ю. Шепиленко

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	**Оцінка за шкалою ЄКТС**	**Оцінка за національною шкалою**
90-100	A	5(відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	EX	2 (незадовільно)

Факультет/ННІ Факультет фінансів та цифрових технологій

Кафедра Публічних фінансів

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Освітня програма «Управління публічними фінансами»

Затверджую

Завідувач кафедри публічних фінансів

Тетяна КОЛЯДА

«22» 12 2022

Завдання на кваліфікаційну роботу (проєкт) здобувачу вищої освіти

Цубери Діани Олександрівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. **Тема** кваліфікаційної роботи (проєкту) «Державна фінансова підтримка підприємництва в Україні»

Затверджена наказом ректора від «15» 11 2022 №207

2. **Строк** здачі закінченої роботи 18.11.2023

3. **Мета роботи** узагальнення теоретичних засад державної фінансової підтримки підприємництва, комплексний аналіз існуючих механізмів державної фінансової підтримки підприємництва в Україні, виявлення їхніх переваг та недоліків, а також розробка пропозицій щодо їх удосконалення.

Предмет фінансові відносини, що виникають у процесі реалізації державою заходів фінансової підтримки підприємництва, їх ефективність та шляхи удосконалення.

Орієнтовна база дослідження: : органи виконавчої влади України, які відповідають за формування та реалізацію політики у сфері підтримки підприємництва, Міністерства, Державні агенції та інші урядові відомства, фінансові організації, підприємства, недержавні організації та асоціації, такі як підприємницькі асоціації, громадські організації, які беруть участь у формуванні політики підтримки підприємництва або надають допомогу підприємствам.

4. **Вихідні дані до роботи**: Конституція України, законодавчі акти та інші нормативні документи України, а також періодичні видання.

5. **Перелік графічного матеріалу** 19 таблиць.

6. **Зміст** випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за кожним розділом)

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та доцільність державної фінансової підтримки підприємництва

1.2. Форми та методи державної фінансової підтримки підприємництва

1.3. Міжнародний досвід державної фінансової підтримки підприємництва

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз методів та іструментів державної фінансової підтримки підприємництва в Україні

2.2. Оцінка обсягів та ефективності реалізації державної фінансової підтримки підприємництва в Україні.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

3.1. Проблеми та обмеження реалізації державної підтримки підприємництва в Україні.

3.2. Обгрунтування пропозицій щодо напрямів підвищення ефективності державної фінансової підтримки підприємництва в Україні.

7. Календарний план виконання роботи

№ з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної)роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	2	3	4
1	Підготовка 100% роботи	10.11.2023	10.11.2023
	до подання її на перевірку		
2	Доопрацювання роботи з	15.11.2023	15.11.2023
	урахуванням зауважень		
3.	Попередній захист	17-25.11.2023	виконано
4	Рецензування роботи	22-26.01.2023	виконано
5.	Захист кваліфікаційної		
	роботи	7-8.02.2024	7-8.02.2024

8. Дата видачі завдання «21» 12 2022

9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи _____ Мельничук Г.С.
(підпис) (прізвище, ініціали)

10. Гарант освітньо- професійної програми _____ Гордей О. Д.
(підпис) (прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав
здобувач вищої освіти _____ Цубера Д.О.
(підпис) (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

«Державна фінансова підтримка підприємництва в Україні»

Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних засад державної фінансової підтримки підприємництва, комплексний аналіз існуючих механізмів державної фінансової підтримки підприємництва в Україні, виявлення їхніх переваг та недоліків, а також розробка пропозицій щодо їх удосконалення.

Для досягнення мети роботи, були поставлені такі завдання:

1. Визначити сутність та доцільність здійснення державної фінансової підтримки підприємництва.

2. Дослідити форми та методи державної фінансової підтримки підприємництва.

3. Розкрити міжнародний досвід державної фінансової підтримки підприємництва.

4. Провести аналіз стану державної фінансової підтримки підприємництва в Україні.

5. Здійснити оцінку ефективності здійснюваних заходів державної фінансової підтримки підприємництва в Україні.

6. Визначити проблеми, обмеження, перспективні напрями удосконалення державної фінансової підтримки підприємництва в Україні.

7. Розробити пропозиції щодо підвищення ефективності державної фінансової підтримки підприємництва в Україні.

Предметом дослідження є фінансові відносини, що виникають у процесі реалізації державою заходів фінансової підтримки підприємництва, їх ефективність та шляхи удосконалення.

Об'єктом дослідження є система державної фінансової підтримки підприємництва в Україні.

Базою дослідження даної роботи є: органи виконавчої влади України, які відповідають за формування та реалізацію політики у сфері підтримки підприємництва, Міністерства, Державні агенції та інші урядові відомства,

фінансові організації, підприємства, недержавні організації та асоціації, такі як підприємницькі асоціації, громадські організації, які беруть участь у формуванні політики підтримки підприємництва або надають допомогу підприємствам

За результатами дослідження сформульовані висновки щодо комплексу заходів, спрямованих на усунення існуючих недоліків системи державної підтримки.

Практичне значення одержаних результатів полягає у обґрунтуванні положень, висновків та рекомендацій, які викладені в матеріалах.

Кваліфікаційна робота містить 56 сторінок, 10 рисунків, 9 таблиць, список використаних джерел 40 найменувань.

Ключові слова:, Державна фінансова підтримка, підприємництво.

Рік виконання кваліфікаційної роботи 2023 р.

Рік захисту роботи 2024 р.

ABSTRACT

"State financial support of entrepreneurship in Ukraine"

The purpose of the qualification work is to generalize the theoretical foundations of state financial support for entrepreneurship, a comprehensive analysis of the existing mechanisms of state financial support for entrepreneurship in Ukraine, to identify their advantages and disadvantages, as well as to develop proposals for their improvement.

To achieve the goal of the work, the following tasks were set:

1. Determine the essence and expediency of state financial support for entrepreneurship.

2. To study the forms and methods of state financial support of entrepreneurship.

3. To reveal the international experience of state financial support of entrepreneurship.

4. To analyze the state of state financial support for entrepreneurship in Ukraine.

5. To evaluate the effectiveness of the implemented measures of state financial support of entrepreneurship in Ukraine.

6. Identify problems, limitations, promising directions for improvement of state financial support of entrepreneurship in Ukraine.

7. Develop proposals for increasing the effectiveness of state financial support for entrepreneurship in Ukraine.

The subject of the study is the financial relations that arise in the process of state implementation of financial support measures for entrepreneurship, their effectiveness and ways of improvement.

The object of the study is the system of state financial support for entrepreneurship in Ukraine.

The basis of the study of this work is: the bodies of the executive power of Ukraine, which are responsible for the formation and implementation of policies in the field of entrepreneurship support, Ministries, State agencies and other government departments, financial organizations, enterprises, non-governmental organizations and associations, such as business associations, public organizations, who participate in the formation of entrepreneurship support policies or provide assistance to enterprises

Based on the results of the study, conclusions were formulated regarding a set of measures aimed at eliminating the existing shortcomings of the state support system.

The practical significance of the obtained results lies in the substantiation of provisions, conclusions and recommendations, which are presented in the materials.

The qualification work contains 56 pages, 10 figures, 9 tables, a list of used sources of 40 names.

Keywords: State financial support, entrepreneurship.

The year of performance of qualification work is 2023.

The year of job protection is 2024.

ЗМІСТ

ВСТУП 11
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМСТВА. 15
1.1. Сутність та доцільність державної фінансової підтримки підприємництва 15
1.2. Форми та методи державної фінансової підтримки підприємництва 20
1.3. Міжнародний досвід державної фінансової підтримки підприємництва 25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ 28
2.1. Аналіз методів та іструментів державної фінансової підтримки підприємництва в Україні 283
2.2. Оцінка обсягів та ефективності реалізації державної фінансової підтримки підприємництва в Україні. 38
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ..... 46
3.1. Проблеми та обмеження реалізації державної підтримки підприємництва в Україні. 46
3.2. Обгрунтування пропозицій щодо напрямів підвищення ефективності державної фінансової підтримки підприємництва в Україні. 51
ВИСНОВКИ..... 56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 59

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах глобалізації економіки та постійних економічних змін, важливим аспектом розвитку кожної країни є підтримка підприємництва. Державна фінансова підтримка підприємництва в Україні відіграє ключову роль у стимулюванні економічного зростання, створенні робочих місць та підвищенні конкурентоспроможності національної економіки на міжнародному рівні.

Актуальність даної теми обумовлена необхідністю вдосконалення механізмів державної підтримки підприємництва в Україні, які б максимально враховували сучасні економічні виклики та вимоги. Зокрема, важливим є аналіз ефективності існуючих програм фінансової підтримки, визначення їхніх сильних та слабких сторін, а також розробка рекомендацій щодо покращення державної політики у цій сфері.

Стан та ступінь розробки даної проблеми в спеціальній літературі. Проблема державної фінансової підтримки підприємництва в Україні є предметом значного інтересу як серед вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Вітчизняні дослідники, зокрема Андрійчук В.П., Іванов М.І., Дзюблюк О.В., Кривченко К.Т, Криклій А.С., активно вивчають різні аспекти цієї тематики, включаючи ефективність державних програм, вплив такої підтримки на розвиток малого та середнього бізнесу, а також аналіз механізмів державної підтримки підприємництва. Зарубіжні дослідники, зокрема Лоуренс Клейн, Джейм Б'юкенен, Моріс Алле та Рональд Коуз також вносять значний вклад у розвиток цієї тематики, фокусуючись на аналізі міжнародного досвіду державної підтримки підприємництва та можливостях його застосування в різних країнах, а також досліджуючи вплив фінансових інструментів підтримки на інноваційний розвиток підприємств. Ці дослідження відіграють важливу роль у формуванні теоретичних та практичних підходів до вдосконалення державної фінансової підтримки підприємництва, дозволяючи глибше

зрозуміти специфіку та ефективність різних інструментів підтримки та адаптувати кращий міжнародний досвід до українських умов.

Робота буде включати аналіз національного законодавства, нормативно-правових актів, фінансових інструментів підтримки підприємництва, а також дослідження міжнародного досвіду та його можливу адаптацію до українських реалій.

Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних засад державної фінансової підтримки підприємництва, комплексний аналіз існуючих механізмів державної фінансової підтримки підприємництва в Україні, виявлення їхніх переваг та недоліків, а також розробка пропозицій щодо їх удосконалення.

Для досягнення мети роботи, були поставлені такі *завдання*:

1. Визначити сутність та доцільність здійснення державної фінансової підтримки підприємництва.

2. Дослідити форми та методи державної фінансової підтримки підприємництва.

3. Розкрити міжнародний досвід державної фінансової підтримки підприємництва.

4. Провести аналіз стану державної фінансової підтримки підприємництва в Україні.

5. Здійснити оцінку ефективності здійснюваних заходів державної фінансової підтримки підприємництва в Україні.

6. Визначити проблеми, обмеження, перспективні напрями удосконалення державної фінансової підтримки підприємництва в Україні.

7. Розробити пропозиції щодо підвищення ефективності державної фінансової підтримки підприємництва в Україні.

Об'єктом дослідження є система державної фінансової підтримки підприємництва в Україні.

Предметом дослідження є фінансові відносини, що виникають у процесі реалізації державою заходів фінансової підтримки підприємництва, їх ефективність та шляхи удосконалення.

В даній роботі були використані наступні *методи дослідження*:

1. Аналітичний метод – для аналізу статистичних даних, фінансових звітів, державних програм підтримки підприємництва. Цей метод дозволяє оцінити ефективність існуючих механізмів підтримки та ідентифікувати основні тенденції та проблеми.

2. Порівняльний метод – зіставлення даних та практик у різних країнах або в різні періоди часу, що дозволяє виявити переваги та недоліки різних підходів до фінансової підтримки підприємництва.

3. Метод системного аналізу – цей метод дозволяє розглядати державну фінансову підтримку підприємництва як частину більш широкої економічної системи, аналізуючи взаємозв'язки між різними елементами системи.

4. Юридичний аналіз – аналіз законодавчих та нормативно-правових актів, що регулюють державну підтримку підприємництва, для оцінки їх відповідності сучасним економічним вимогам та міжнародним стандартам.

5. Інтерв'ювання та анкетування – збір первинних даних від представників бізнесу, експертів, урядових чиновників тощо для отримання безпосередньої інформації про вплив державної підтримки.

Комбінування цих методів дозволило провести глибоке та багатогранне дослідження, охоплюючи як теоретичні, так і практичні аспекти державної фінансової підтримки підприємництва в Україні.

Базою дослідження даної роботи є: органи виконавчої влади України, які відповідають за формування та реалізацію політики у сфері підтримки підприємництва, Міністерства, Державні агенції та інші урядові відомства, фінансові організації, підприємства, недержавні організації та асоціації, такі як підприємницькі асоціації, громадські організації, які беруть участь у формуванні політики підтримки підприємництва або надають допомогу підприємствам.

Науково-практична значимість отриманих результатів кваліфікаційної роботи полягає у внеску в розвиток економічної науки та підтримку формування ефективної державної політики в галузі підприємництва. Отримані результати дослідження можуть бути використані для удосконалення законодавчих та нормативно-правових актів, що регулюють сферу державної підтримки підприємництва, та сприятимуть підвищенню ефективності використання державних ресурсів.

Рекомендації, розроблені на основі дослідження, можуть бути використані урядовими та муніципальними органами для оптимізації існуючих програм фінансової підтримки, врахування потреб малого та середнього бізнесу, а також для стимулювання інновацій та підприємницької активності в країні. Крім того, результати дослідження можуть бути корисними для освітніх інституцій та наукових центрів, які займаються питаннями економіки, фінансів та підприємництва, надаючи їм актуальну інформацію та аналітичні матеріали для подальших досліджень і навчального процесу.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність та доцільність державної фінансової підтримки підприємництва

Державна фінансова підтримка підприємництва – це комплекс заходів, що здійснюється державою з метою створення сприятливих умов для розвитку підприємницької діяльності, особливо у сферах, що мають стратегічне значення для економіки країни. Це може включати в себе податкові пільги, субсидії, гранти, кредитні та гарантійні програми, а також консультаційну та освітню підтримку. Сутність державної фінансової підтримки підприємництва полягає у використанні різноманітних інструментів і механізмів державою для створення сприятливих умов для розвитку бізнесу, особливо в тих сферах, які мають стратегічне значення для національної економіки. Основна мета такої підтримки – стимулювання економічної активності, підвищення конкурентоспроможності внутрішнього ринку, а також забезпечення сталого розвитку країни.

Ця підтримка може проявлятися у різних формах, включаючи податкові пільги та знижки, які дозволяють підприємцям зменшувати фінансове навантаження, особливо у періоди старту та розвитку бізнесу. Субсидії та гранти надаються для підтримки певних проектів або секторів економіки, які потребують додаткових інвестицій. Крім того, уряд може надавати пільгові кредити чи гарантії, спрощуючи доступ до фінансування, особливо для малого та середнього бізнесу. Важливим аспектом є також консультаційна та освітня підтримка, яка включає навчання, семінари, менторство, що допомагає підприємцям краще розуміти ринкові умови, управління бізнесом та ефективні стратегії зростання. Такий комплексний підхід до підтримки підприємництва є ключовим для формування міцного економічного середовища, яке сприяє інноваціям, створенню робочих місць та загальному економічному розвитку.

Важливо, що державна підтримка повинна бути цілеспрямованою, ефективною та прозорою, щоб запобігти можливим зловживанням та забезпечити справедливе використання державних ресурсів. У цьому контексті, роль правового регулювання та контролю є вирішальною для гарантування, що допомога надається тим, хто її найбільше потребує, та що вона приносить максимальну користь для економіки та суспільства в цілому [3, с. 69].

Доцільність державної фінансової підтримки полягає у таких аспектах:

1. Економічне зростання – підтримка підприємництва сприяє економічному розвитку, створенню нових робочих місць, збільшенню обсягу виробництва та послуг, що, у свою чергу, веде до зростання ВВП.

Економічне зростання є фундаментальним поняттям у економічній теорії, яке відображає збільшення виробничих можливостей економіки та зростання обсягів виробництва товарів та послуг у країні за певний період часу. Цей процес є ключовим для покращення рівня життя населення, оскільки він сприяє створенню робочих місць, збільшенню доходів та підвищенню загального добробуту громадян. Економічне зростання вимірюється за допомогою таких показників, як валовий внутрішній продукт (ВВП), який представляє сукупність усіх товарів та послуг, вироблених у країні за рік. Зростання ВВП вважається позитивним показником, оскільки воно свідчить про економічне розширення та підвищення продуктивності.

Одним із ключових факторів, що впливають на економічне зростання, є інвестиції у капітал, які включають будівництво нових заводів, розвиток інфраструктури та впровадження нових технологій. Ці інвестиції підвищують продуктивність праці, що є ключовим елементом для зростання економіки.

Інновації та технологічний розвиток також відіграють важливу роль, оскільки вони призводять до створення нових продуктів та послуг, відкривають нові ринки та сприяють підвищенню ефективності виробництва. Крім того, глобалізація та міжнародна торгівля відкривають нові можливості для експорту та імпорту, що також стимулює економічне зростання.

Освіта та навчання робочої сили є ще одним важливим фактором, оскільки кваліфіковані працівники здатні більш ефективно використовувати ресурси та впроваджувати нові технології. Уряди можуть сприяти зростанню, інвестуючи у освіту, охорону здоров'я та соціальні програми, які підвищують продуктивність та життєвий рівень громадян [7, с. 105-106].

2. Інновації та технологічний розвиток – фінансування державою стартапів та інноваційних проектів може сприяти технологічному прогресу та модернізації промисловості.

Інновації та технологічний розвиток є ключовими драйверами сучасної економіки, сприяючи її зростанню, конкурентоспроможності та відповідності змінюваним потребам глобального ринку. Інновації включають в себе не лише створення нових продуктів та технологій, але й розвиток нових бізнес-моделей, процесів та методів управління. Технологічний розвиток, який часто є результатом інновацій, полягає у впровадженні новітніх технологій у виробництво, що значно підвищує продуктивність та ефективність. Це може охоплювати використання автоматизації, цифровізації, штучного інтелекту, робототехніки та інших передових технологій.

Інновації та технологічний розвиток сприяють економічному зростанню шляхом створення нових ринків та можливостей. Наприклад, розвиток Інтернету та мобільних технологій започаткував цілу індустрію цифрових сервісів та електронної комерції. Такі інновації також можуть вирішувати глобальні проблеми, як-от зміна клімату та енергетична безпека, через розвиток чистих технологій та відновлювальної енергетики.

Інноваційні компанії часто є лідерами у своїх галузях, оскільки вони здатні швидко адаптуватися до змін та випереджати конкурентів завдяки новітнім продуктам та послугам. Інновації також сприяють глобалізації, оскільки компанії розширюють свою діяльність на міжнародні ринки.

Уряди та освітні установи відіграють важливу роль у підтримці інновацій та технологічного розвитку. Це може включати інвестиції в наукові дослідження, розвиток технопарків та інкубаторів, надання податкових пільг та

грантів для інноваційних проектів, а також розробку політик і програм, що сприяють технологічному розвитку [14, с. 39-40].

3. Соціальна стабілізація – створення нових робочих місць та підтримка малого та середнього бізнесу може зменшити соціальну напругу, підвищити рівень зайнятості населення та зменшити міграційний тиск.

Соціальна стабілізація є важливим аспектом управління суспільством, яка відіграє ключову роль у підтримці гармонії, миру та загального благополуччя в країні. Вона охоплює заходи та політики, спрямовані на зменшення соціальних напружень, забезпечення базових потреб населення, підвищення якості життя та запобігання соціальним конфліктам. Одним із основних елементів соціальної стабілізації є забезпечення робочих місць та підтримка високого рівня зайнятості. Ефективний ринок праці, де люди мають можливість знайти роботу, що відповідає їхнім навичкам та інтересам, сприяє економічній стабільності та знижує ризик соціальних незадоволень. Значне місце у соціальній стабілізації займає соціальний захист, включаючи пенсійне забезпечення, допомогу в разі безробіття, медичне страхування та інші соціальні виплати. Ці програми допомагають забезпечити мінімальний рівень життя для всіх громадян, зокрема для вразливих верств населення, таких як літні люди, інваліди та бідні.

Держава також може впливати на соціальну стабілізацію через розподіл доходів і боротьбу з бідністю. Політика прогресивного оподаткування, соціальні програми та інвестиції в соціальну інфраструктуру, такі як доступне житло, охорона здоров'я та громадський транспорт, допомагають зменшувати соціальну нерівність.

4. Розвиток регіонів – цільова підтримка бізнесу в менш розвинених регіонах може сприяти вирівнюванню регіональних дисбалансів, розвитку місцевої інфраструктури та збільшенню місцевих бюджетів.

Розвиток регіонів є важливим аспектом загальнонаціональної політики та стратегії будь-якої країни, спрямованим на забезпечення збалансованого та сталого економічного та соціального розвитку різних територій. Цей процес включає в себе ряд заходів та ініціатив, які спрямовані на підвищення рівня

життя населення у різних регіонах, забезпечення рівних можливостей для розвитку, а також мінімізацію регіональних диспропорцій. Розвиток регіонів охоплює стимулювання економічної активності, зокрема через приваблення інвестицій, розвиток підприємництва, створення нових робочих місць та підтримку місцевого бізнесу. Це може включати в себе фінансову підтримку, податкові пільги для інвесторів, розвиток інфраструктури, забезпечення доступу до ресурсів та підтримку інноваційних проектів.

Важливим елементом є також розвиток соціальної інфраструктури, який включає будівництво або модернізацію освітніх закладів, медичних установ, культурних та спортивних центрів, а також поліпшення умов життя шляхом забезпечення доступного житла та якісних комунальних послуг.

Екологічна стійкість є ще однією ключовою складовою розвитку регіонів. Це включає заходи щодо охорони навколишнього середовища, раціонального використання природних ресурсів, розвитку відновлювальної енергетики та зменшення впливу на клімат.

Розвиток регіонів також передбачає участь місцевих громад у прийнятті рішень, що стосуються їх розвитку. Це сприяє більшій відповідальності, ефективності у використанні ресурсів та врахуванню специфіки кожного регіону [23, с. 233].

5. Підвищення конкурентоспроможності – допомога у виході на зовнішні ринки, модернізація виробництва, підтримка експортно-орієнтованих галузей може підвищити конкурентоспроможність української продукції на світовому ринку. Підвищення конкурентоспроможності є ключовим завданням для бізнесу, регіонів, галузей та цілих країн у сучасному глобалізованому світі. Конкурентоспроможність означає здатність суб'єкта ефективно конкурувати на ринку, пропонуючи товари чи послуги, які відповідають потребам споживачів за якістю та ціною, та забезпечуючи стабільний розвиток та прибутковість.

У підвищенні конкурентоспроможності велике значення має інноваційна діяльність, що включає впровадження нових технологій, розробку нових продуктів та послуг, а також вдосконалення бізнес-процесів. Це дозволяє

компаніям оптимізувати виробництво, знизити витрати, підвищити якість продукції та відрізнитися від конкурентів. Важливим аспектом підвищення конкурентоспроможності є також залучення кваліфікованих фахівців та постійне інвестування в навчання та розвиток персоналу. Компетентні та мотивовані співробітники здатні ефективно впроваджувати інновації, поліпшувати обслуговування клієнтів та сприяти зростанню компанії.

Ефективне управління, яке включає стратегічне планування, управління ризиками, оптимізацію логістики та ланцюгів постачання, також відіграє значну роль у підвищенні конкурентоспроможності. Це дозволяє компаніям швидко реагувати на зміни ринкових умов та адаптуватися до нових викликів.

Вихід на міжнародні ринки також є важливим фактором для підвищення конкурентоспроможності, оскільки це дозволяє компаніям розширити свій ринок збуту, збільшити обсяги продажів та знизити залежність від внутрішнього ринку. Це вимагає адаптації продуктів та маркетингових стратегій до потреб і особливостей іноземних ринків.

1.2. Форми та методи державної фінансової підтримки підприємництва

Форми та методи фінансової підтримки від держави можуть бути різноманітними і залежать від конкретних цілей, які переслідує уряд. Деякі з найпоширеніших форм і методів наступні:

1. Прямі субсидії – держава надає фінансову допомогу конкретним підприємствам або секторам економіки. Це можуть бути гранти на розвиток певних галузей, дотації аграрному сектору, або фінансова підтримка для стартапів. Прямі субсидії є одним з основних інструментів державної фінансової підтримки, які використовуються для стимулювання розвитку певних галузей економіки, підтримки інновацій або надання допомоги виробникам у складних умовах. Цей вид фінансової допомоги передбачає безпосереднє надання коштів від держави до обраних організацій або компаній.

Прямі субсидії можуть бути цільовими, спрямованими на певні проекти або програми. Наприклад, держава може надавати субсидії для досліджень та розробок у високотехнологічних галузях, стимулюючи інновації та наукові відкриття. Також субсидії можуть використовуватися для підтримки малого та середнього бізнесу, сприяючи розвитку підприємництва та створенню нових робочих місць.

У сільськогосподарській сфері прямі субсидії часто використовуються для підтримки фермерів, компенсуючи частину витрат на виробництво або надаючи фінансову підтримку у випадках природних катастроф чи низьких ринкових цін.

Прямі субсидії також можуть бути важливим інструментом у боротьбі з економічними кризами. Наприклад, у випадку економічного спаду держава може надавати субсидії підприємствам, щоб підтримати їхню діяльність і запобігти масовим звільненням. [9, с. 75-76]

2. Податкові пільги та стимули – зниження податкових ставок, податкові кредити або відстрочки податків для підтримки певних галузей або стимулювання інвестицій у високотехнологічні сектори.

Податкові пільги та стимули є важливим інструментом державної фінансової політики, який використовується для заохочення певних економічних діяльностей або підтримки специфічних секторів економіки. Цей метод полягає у зменшенні податкового навантаження на підприємства та індивідуальних платників податків з метою стимулювання інвестицій, інновацій або інших цілей економічного розвитку. Наприклад, уряд може ввести знижені податкові ставки для нових інвестиційних проектів або для підприємств, що працюють у високотехнологічних галузях. Це дозволяє компаніям зекономити кошти на податках, які вони можуть потім інвестувати у розширення діяльності, дослідження та розвиток. Також податкові стимули можуть використовуватися для підтримки малого та середнього бізнесу. Наприклад, зменшення податкових ставок для малих підприємств або надання

податкових кредитів за створення нових робочих місць може сприяти зростанню цього сектору економіки.

Уряди також можуть надавати податкові пільги для стимулювання екологічно чистих технологій. Це може включати знижки на податки для компаній, які інвестують у відновлювані джерела енергії або здійснюють заходи з покращення енергоефективності.

Податкові пільги та стимули повинні бути добре сплановані та цілеспрямовані, щоб забезпечити ефективність витрат та уникнути непотрібного зменшення податкових надходжень. Важливо також забезпечити прозорість та справедливість у застосуванні податкових пільг, щоб уникнути можливості їх зловживань. [6, с. 44-45]

3. Гарантії кредитів та застави – держава може надавати гарантії для кредитів, які беруть підприємства, зменшуючи тим самим ризик для банків та підвищуючи доступність фінансування.

Гарантії кредитів та застави від держави є значним інструментом фінансової підтримки, особливо корисним для підприємств, які зіштовхуються з труднощами у залученні фінансування через традиційні банківські канали. Цей інструмент полягає у наданні урядом гарантій або застав за кредити, взяті підприємствами, що значно знижує ризик для кредиторів і сприяє доступності кредитних ресурсів. Коли уряд надає гарантію за кредит, він фактично виступає поручителем позики, обіцяючи покрити борг, якщо підприємство не зможе виконати свої кредитні зобов'язання. Це знижує ризик для банків або інших фінансових інституцій, які надають кредити, і, як результат, може зменшити відсоткову ставку або полегшити інші умови кредитування. [8, с. 155]

Гарантії кредитів часто використовуються для підтримки секторів, що мають важливе стратегічне значення для економіки, або для допомоги малим та середнім підприємствам, які можуть мати обмежений доступ до фінансових ресурсів. Така підтримка дозволяє цим підприємствам реалізувати проекти, що вимагають значних інвестицій, розширювати діяльність або модернізувати виробництво. Крім того, уряди можуть використовувати застави для

забезпечення кредитів, особливо у випадках, коли підприємство не має достатнього колатералу. У таких випадках держава може надати своє майно або активи в якості застави, щоб забезпечити кредит для підприємства. [10, с. 85]

4. Надання низькопроцентних кредитів – уряд або державні банки можуть надавати кредити під низький відсоток для стимулювання розвитку певних секторів економіки або для підтримки малого та середнього бізнесу.

Надання низькопроцентних кредитів є однією з ключових форм фінансової підтримки з боку держави, яка спрямована на стимулювання економічної активності, підтримку підприємництва та розвиток важливих галузей економіки. Цей механізм включає надання позик за ставками, які є нижчими від ринкових, що робить кредитування більш доступним для бізнесу, особливо для малих та середніх підприємств [11, с. 144-145]. Держава може надавати такі кредити через спеціалізовані фінансові установи або державні банки. Це дозволяє уряду впливати на розвиток ключових секторів економіки, наприклад, підтримуючи інноваційні технології, екологічно чисте виробництво або експортно-орієнтовані галузі.

5. Інвестиції у капітал – держава може інвестувати безпосередньо у капітал підприємств, особливо у стратегічно важливі компанії або в ті, що потребують реструктуризації.

6. Державні закупівлі та замовлення – уряд може використовувати свої закупівлі як інструмент підтримки певних виробників або продукції, особливо у сферах оборони, охорони здоров'я та освіти. [13, с. 45]

Фінансова підтримка з боку держави може бути важливим інструментом для стимулювання розвитку та інновацій, підтримки малого та середнього бізнесу, а також для забезпечення соціальної стабільності.

Інструменти фінансової підтримки можна класифікувати за різними критеріями, такими як тип підтримки, призначення, форма надання, терміни використання і т. д. За типом підтримки виділяють:

– гранти та субсидії: неповертаємі фінансові допомоги від держави або інших організацій.

– кредитні програми: надання фінансових ресурсів за певними умовами, які повинні бути повернуті.

– податкові заходи: зменшення податкового тягаря для підприємств через податкові льготи, знижки тощо.

– гарантії та лізинг: надання гарантій або можливість лізингу для полегшення доступу до фінансових ресурсів.

За призначенням виокремлюють:

– для малих та середніх підприємств (МСП): спеціальні програми підтримки для МСП;

– інноваційна підтримка: для стимулювання інновацій та досліджень і розвитку;

– експортна підтримка: заходи, спрямовані на підтримку експортних операцій.

За формою надання:

– грошові виплати: прямі фінансові трансферти або субсидії;

– кредити та позики: фінансова підтримка у формі позик або кредитів;

– пільгові лінії кредитування: спеціально визначені кредитні програми зі зниженими умовами.

За термінами використання:

– короткострокові: направлені на вирішення тимчасових проблем або потреб;

– довгострокові: спрямовані на стале розвиток та довгострокові проекти.

За сектором економіки:

– агропромисловість: підтримка для сільського господарства та сільських підприємств;

– промисловість та виробництво: спеціальні програми для підтримки виробничих секторів.

– технології та інновації: фінансова підтримка для інноваційних галузей економіки.

Міжнародний Рівень:

– дводольні програми: багатосторонні програми співпраці між державами;

– міжнародні гранти: фінансова підтримка від міжнародних організацій та фондів.

1.3 Міжнародний досвід державної фінансової підтримки підприємництва

Міжнародний досвід державної фінансової підтримки підприємництва є різноманітним і включає цілий спектр стратегій та інструментів, які застосовуються урядами різних країн з метою стимулювання бізнес-активності, інновацій та економічного зростання [15, с. 68]. Наприклад, Американський уряд надає фінансову підтримку через різні програми, такі як Small Business Administration (SBA), яка пропонує гарантії кредитів, консультативні послуги та допомогу у доступі до ресурсів. Крім того, існують федеральні гранти та податкові стимули для підтримки досліджень та розвитку, особливо у високотехнологічних галузях (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Інструмент або Програма	Опис	Відсоток/Сума
Кредити Small Business Administration	Кредити для малих підприємств	3.5% відсоткова ставка, до $500,000
Податкові кредити для стартапів	Податкові пільги для нових компаній	Зниження податку на 20%
Державні гранти на дослідження	Фінансування наукових досліджень	До $100,000 на проект
Інвестиції в технологічні стартапи	Прямі інвестиції в стартапи	Інвестиції до $1 млн.
Гарантії кредитів	Гарантії для підприємницьких кредитів	Гарантія до 80% від суми кредиту

Джерело: [5, с. 185].

Щодо Європейського союзу, варто зазначити, що ЄС активно підтримує підприємництво через різноманітні фонди та програми, такі як програма «Горизонт 2020», яка фінансує інноваційні проекти по всій Європі. ЄС також

пропонує фінансову підтримку через Європейський інвестиційний банк та інші інституції (табл. 1.2) [17, с. 241].

Таблиця 1.2

Приклади фінансових інструментів та програм Європейського союзу

Інструмент або Програма	**Опис**	**Відсоток/Сума**
Горизонт 2020	Програма фінансування наукових досліджень	Гранти до €500,000 на проект
Європейські інвестиційні фонди	Фонди для інвестицій в інновації	Інвестиції до €2 млн. на проект
Європейський фонд стратегічних інвестицій	Підтримка великих інфраструктурних проектів	Кредити з 2% відсотковою ставкою
Кошти структурних та інвестиційних фондів ЄС	Підтримка регіонального розвитку	До €1 млн. на регіональний проект
Програма COSME для малого та середнього бізнесу	Підтримка МСБ	Кредити до €250,000 зі ставкою 3%

Джерело: [25, с. 346].

Варто також зазначити, про Сінгапур, тому, що уряд Сінгапуру використовує різні фінансові інструменти, включаючи прямі інвестиції в стартапи, податкові стимули та програми підтримки інновацій, щоб залучити інвестиції та сприяти розвитку бізнесу (табл. 1.3) [19, с. 57].

Таблиця 1.3

Використання фінансових інструментів для стимулювання підприємництва

Інструмент або Програма	**Опис**	**Відсоток/Сума**
Enterprise Singapore Grants	Гранти для розвитку малого та середнього бізнесу	Гранти до S$300,000 за проект
Productivity Solutions Grant	Фінансування для підвищення продуктивності	70% від вартості проекту
Startup SG Founder	Програма підтримки стартапів	S$50,000 на стартап
Технологічні інноваційні кредити	Кредити для інноваційних проектів	5% відсоткова ставка, до S$2 млн.
Market Readiness Assistance Grant	Підтримка інтернаціоналізації бізнесу	70% покриття витрат, до S$100,000

Джерело: [30, с. 736].

Таким чином, теоретичні аспекти державної фінансової підтримки підприємства розкривають сутність та доцільність цього інструменту в економічному розвитку. Сутність полягає в застосуванні різноманітних

інструментів та механізмів, які допомагають створювати сприятливі умови для підприємницької діяльності, зокрема в сферах, важливих для економіки країни.

Доцільність державної фінансової підтримки виявляється у здатності стимулювати економічну активність, підвищувати конкурентоспроможність внутрішнього ринку та забезпечувати сталий розвиток. Розглянуті форми та методи, такі як податкові пільги, субсидії, гранти, кредитні та гарантійні програми, а також консультаційна та освітня підтримка, визначають широкий спектр інструментів, спрямованих на полегшення фінансового тягаря для підприємців та створення умов для їхнього успіху.

Аналіз міжнародного досвіду державної фінансової підтримки підприємництва вказує на важливість вивчення та впровадження кращих практик з урахуванням національних особливостей. Спільне використання успішних стратегій та інструментів може сприяти підвищенню ефективності державної підтримки та зміцненню підприємницького середовища.

Отже, вивчення теоретичних аспектів державної фінансової підтримки підприємства підкреслює необхідність ретельного аналізу, адаптації інструментів до конкретних умов та постійного вдосконалення механізмів для забезпечення ефективного розвитку підприємництва в національному контексті.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ СТАНУ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

2.1 Аналіз методів та іструментів державної фінансової підтримки підприємництва в Україні

У 2023 році було розроблено низку програм для фінансової підтримки бізнесу. Однією з ключових ініціатив є програма мікрогрантів, що передбачає надання коштів на розширення чи створення підприємств у сфері переробки, аграрних грантів на посадку садів та будівництво теплиць. Розмір мікрогрантів варіюється від 150 тис. до 250 тис. гривень в залежності від кількості створених робочих місць. Інші програми включають фінансування до 70% вартості проєктів для перших тисячі заявників та до 50% для наступних. Згідно з дослідженням, загальний оборот МСБ в Україні у 2022 році впав на 31,2% порівняно з 2021 роком. Проте, у 2023 році очікувалось невелике зростання оборотів. Однак, бізнес стикається з рядом викликів, таких як відсутність платоспроможних клієнтів, непрогнозованість розвитку ситуації в країні, війна, непередбачувані дії держави, високі податки і збори, а також недоступність кредитних коштів. Ці фактори впливають на здатність бізнесу до відновлення та розвитку

Аналіз сучасних інструментів фінансової підтримки в Україні включає розгляд широкого спектру програм та ініціатив, які реалізуються на державному рівні з метою підтримки розвитку підприємництва та економічного зростання. Основні інструменти та програми включають:

1. Державні кредитні програми – Україна пропонує різні програми кредитування, спрямовані на підтримку малого та середнього бізнесу. Це можуть бути низькопроцентні кредити або кредити з частковими гарантіями від держави (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Кредитні програми, які доступні для підприємців в Україні

Програма	**Опис**	**Сума**	**Відсоткова Ставка**	**Термін Кредиту**
Кредит для МСБ	Кредити для малого та середнього бізнесу	До 1 млн. грн.	5%	5 років
Інноваційний кредит	Кредити на розвиток інновацій	До 500 тис. грн.	3%	3 роки
Аграрний кредит	Кредити для сільськогосподарських проектів	До 2 млн. грн.	6%	7 років
Експортний кредит	Кредити для підтримки експорту	До 750 тис. грн.	4.5%	4 роки
Кредит на модернізацію	Кредити на модернізацію обладнання	До 1.5 млн. грн.	5.5%	6 років

Джерело: [14, с. 65].

2. Податкові пільги та стимули – уряд України реалізує різноманітні податкові стимули, наприклад, для стартапів або для підприємств, які інвестують у певні галузі економіки або регіони.

Податкові пільги та стимули є важливим інструментом у арсеналі державної фінансової політики, який використовується для стимулювання економічного розвитку, інвестицій та інновацій. Ці інструменти дозволяють урядам спрямовувати ресурси в ключові сектори економіки або підтримувати певні види діяльності, які вважаються бажаними з точки зору соціально-економічних цілей. Податкові пільги можуть бути представлені у формі зниження податкових ставок, податкових кредитів, відстрочок або звільнень від сплати податків на певний період. Наприклад, стартапам або компаніям, що займаються науково-дослідною діяльністю, може бути надана можливість відстрочки сплати податків або зниження податкових ставок, що знижує їхні початкові операційні витрати та сприяє інноваційному розвитку [16, с. 56].

Крім цього, податкові стимули можуть бути використані для сприяння інвестиціям у певні галузі або регіони. Наприклад, уряд може надавати зниження податків або податкові кредити компаніям, які інвестують у відновлювану енергетику, екологічні технології або у створення робочих місць

у економічно недорозвинених районах. Також податкові пільги можуть бути спрямовані на підтримку експорту, де компанії, що активно займаються зовнішньоекономічною діяльністю, можуть отримувати податкові вигоди. Це стимулює зростання національного експорту та покращує міжнародну конкурентоспроможність підприємств. [18, с. 68]

Зокрема, для малого та середнього бізнесу було надано:

1) Спрощена система оподаткування – впроваджена з метою спрощення податкового адміністрування для малих підприємців. Вона дозволяє підприємцям сплачувати єдиний податок, розмір якого залежить від обраної групи і типу діяльності, замість кількох різних податків.

2) Податкові канікули – введені для новостворених підприємств у певних галузях, що дозволяє їм протягом певного періоду (1-2 роки) не сплачувати або сплачувати знижені ставки податків.

Для інвесторів і інноваційних проектів:

1) Податкові кредити – підприємства, які інвестують у впровадження інновацій або розвиток нових технологій, можуть отримати право на податкові кредити, що ефективно знижують суму податків, які вони мають сплатити.

2) Звільнення від ПДВ – для імпорту обладнання, яке використовується у виробництві, може бути надано звільнення від сплати податку на додану вартість (ПДВ), що спрощує впровадження новітніх технологій.

3. Грантові програми – існують державні та міжнародні грантові програми, які підтримують різноманітні проекти в Україні, від наукових досліджень до розвитку інфраструктури та соціальних ініціатив.

Грантові програми представляють собою важливий інструмент фінансової підтримки, який уряди та різноманітні організації використовують для стимулювання розвитку, інновацій та досліджень у різних галузях. На відміну від кредитів, гранти зазвичай не потрібно повертати, що робить їх особливо привабливими для некомерційних організацій, стартапів, науковців та малих підприємств [20, с. 86].

Грантові програми можуть мати різноманітну спрямованість. Наприклад, вони можуть бути націлені на підтримку наукових досліджень у таких сферах, як охорона здоров'я, екологія чи технології. Це дозволяє науковцям та дослідницьким інститутам зосередитись на своїх проектах без турбот про фінансування. У сфері підприємництва гранти можуть бути спрямовані на стимулювання інновацій та розвитку нових технологічних рішень. Також вони можуть підтримувати розвиток малих та середніх підприємств, надаючи їм необхідні ресурси для розробки продуктів або виходу на ринок. Окрім цього, гранти можуть використовуватися для соціальних і культурних цілей, наприклад, для підтримки освітніх програм, мистецьких проектів або громадських ініціатив. Це допомагає сприяти культурному розвитку, освіті та соціальній злагоді.

Важливо зазначити, що для малому та середньому бізнесу були надані:

1) Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» – ця програма спрямована на підтримку малого та середнього бізнесу в Україні, стимулювання інновацій та покращення бізнес-середовища. Вона була запроваджена в останні кілька років і покриває широкий спектр галузей. Важливо зазначити, статистичні дані, представлені на рис 2.1.

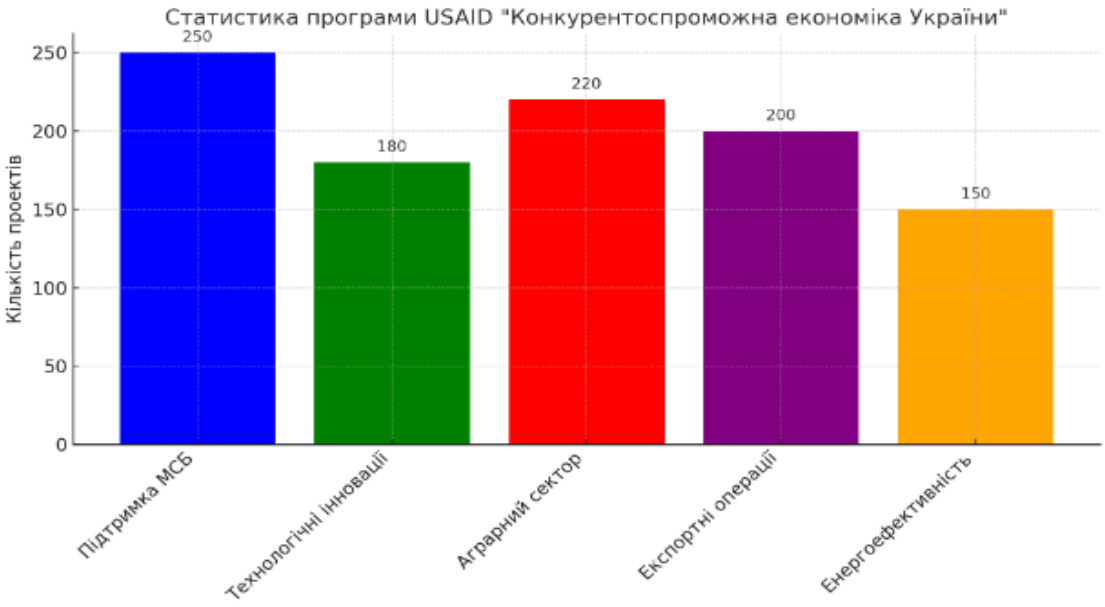

Рис. 2.1. Статистика програми USAID

Джерело: [13, с. 47].

На рисунку представлено статистику за програмою USAID «Конкурентоспроможна економіка України» за певні категорії підтримки. За даними, найбільшу кількість проектів було підтримано в категорії «Підтримка МСБ» (250 проектів), що підкреслює фокус програми на розвиток малого та середнього бізнесу. Технологічні інновації та аграрний сектор також отримали значну підтримку з кількістю проектів 180 та 220 відповідно. Експортні операції та енергоефективність, хоча й мають меншу кількість проектів (200 та 150 відповідно), все ще є важливими напрямами діяльності програми, спрямованими на підвищення конкурентоспроможності української економіки на міжнародному рівні.

2) Гранти від Європейського Союзу – ЄС регулярно надає гранти українським підприємствам, особливо тим, що працюють у сфері енергоефективності, екології, інновацій та розвитку місцевих громад. Щодо кількості проетків яким було надано гранти, то дані наведено на рис 2.2.

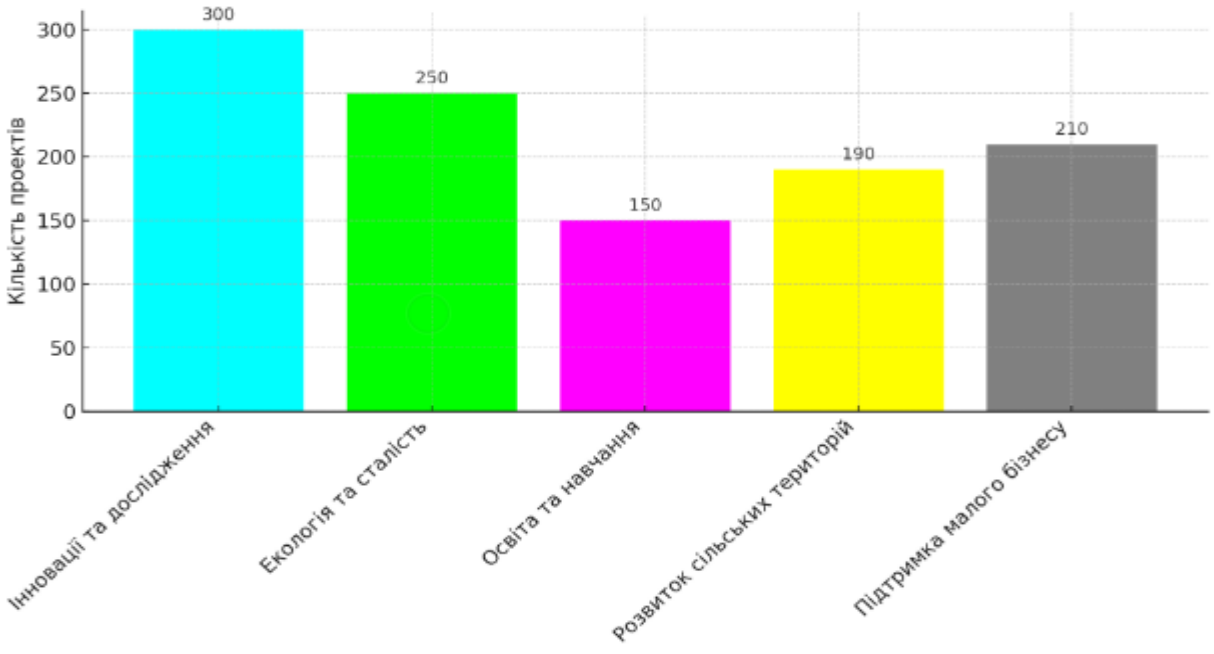

Рис. 2.2. Статистика надання грантів від Європейського Союзу

Джерело: [17, с. 175].

Дані вказують на кількість проектів, які отримали підтримку в рамках кожного з напрямів:

– Інновації та дослідження: 300 проектів;

– Екологія та сталість: 250 проектів;

– Освіта та навчання: 150 проектів;

– Розвиток сільських територій: 190 проектів;

– Підтримка малого бізнесу: 210 проектів.

Ці дані ілюструють акцент Європейського Союзу на розвитку інновацій, екологічної стійкості, освіти, підтримці сільського господарства та малого бізнесу в Україні через систему грантів.

Для інноваційних та стартап проектів:

1) Програма «Інноваційний ваучер» – ця ініціатива Міністерства економіки України дозволяє малим та середнім підприємствам отримати фінансування для розробки та впровадження інновацій. Це включає розробку нових продуктів, технологій, а також впровадження інновацій у виробництво. Це інструмент безповоротної фінансової підтримки у формі грантів для використання на конкретні цілі Стартапу. Програма Інноваційних ваучерів Українського фонду стартапів (USF) дозволяє отримати фінансування у розмірі до 10 000 доларів США на один Стартап. Статистика програми зображена на рис. 2.3.

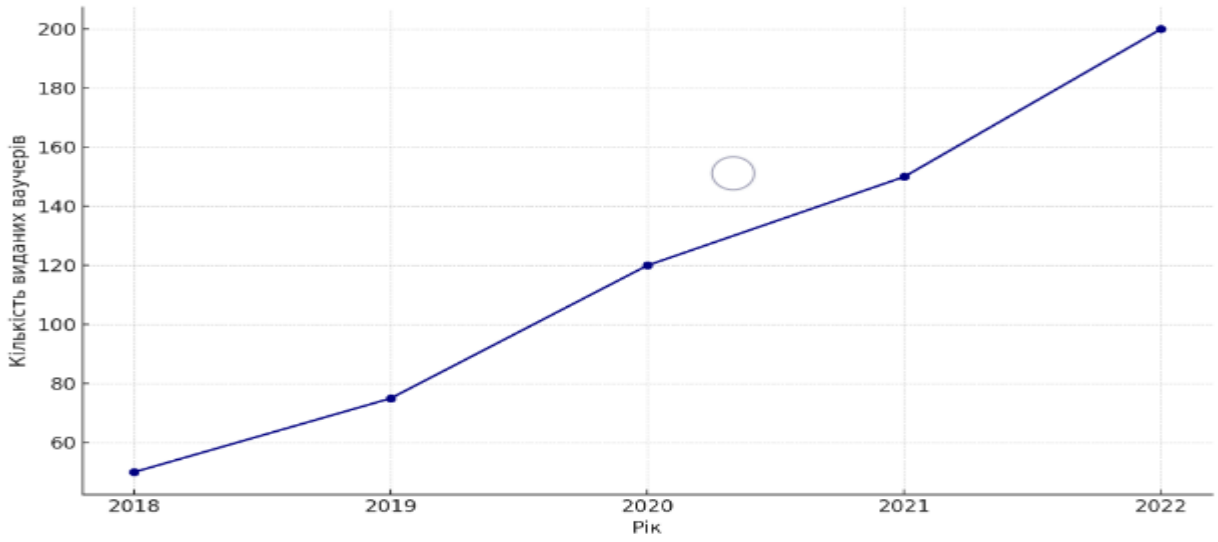

Рис. 2.3. Статистика програми «Інноваціний ваучер»

Джерело: [8, с. 63].

На представленій діаграмі зображено статистичні дані по програмі «Інноваційний ваучер» за період з 2018 по 2022 рік. З даних видно, що кількість ваучерів, виданих в рамках цієї програми, постійно зростає. У 2018 році було видано 50 ваучерів, а вже у 2022 році ця кількість збільшилася до 200 ваучерів. Це свідчить про зростаючий інтерес та інвестиції в інноваційні проєкти в Україні, а також про ефективність даної програми у підтримці розвитку національної економіки через інновації.

2) Програма «Фонд підтримки підприємництва» – започаткована урядом України програма, що націлена на підтримку стартапів та інноваційних проектів, з особливим фокусом на технологічні та інноваційні рішення. Щодо аналізу статистичних даних, щодо виділення грошових коштів на програму, зображено на рис. 2.4.

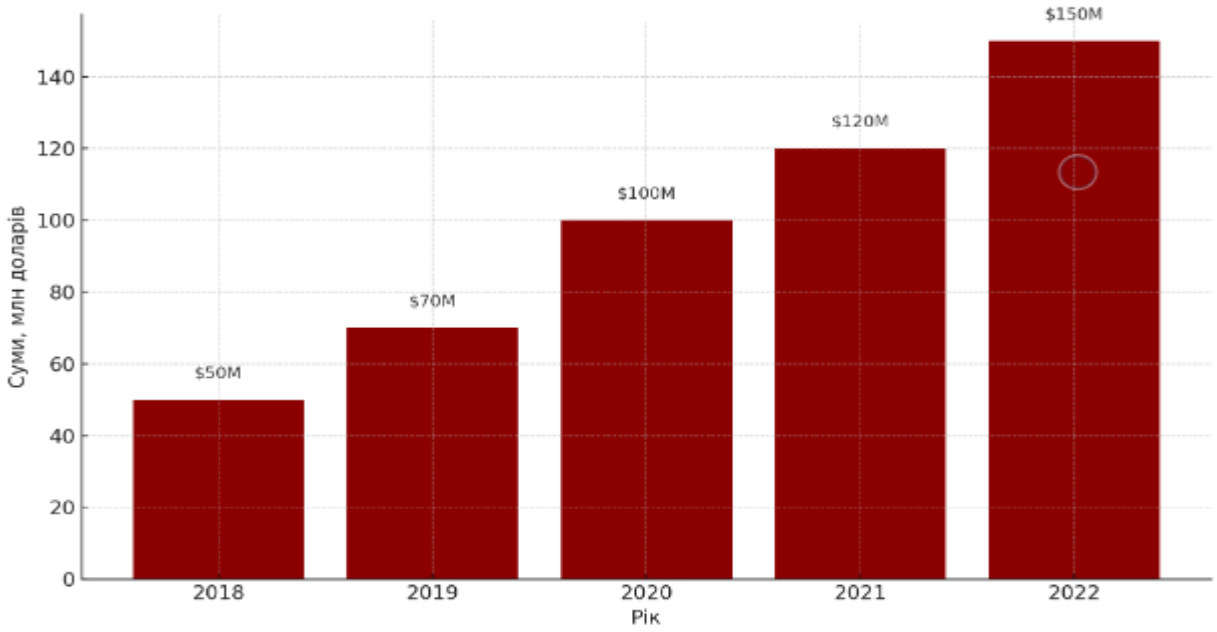

Рис. 2.4. Статистичні дані, щодо виділення грошових коштів на програму

Джерело: [4, с. 96].

На рис. 2.4. представлено статистичні дані за програмою «Фонд підтримки підприємництва» з уточненими сумами, виділеними на цю програму протягом 2018-2022 років. Суми фінансування значно збільшилися та склали відповідно 50 мільйонів доларів у 2018 році до 150 мільйонів доларів у 2022

році, що підкреслює значний інтерес та інвестиції держави у розвиток підприємництва та підтримку бізнесу в країні.

4. Програми підтримки експорту – урядові ініціативи, спрямовані на допомогу українським компаніям у виході на зовнішні ринки, включають консультаційну підтримку, допомогу у встановленні міжнародних контактів, а також фінансову підтримку. [22, с. 752]

Програми підтримки експорту є ключовим елементом економічної стратегії багатьох країн, спрямованим на збільшення міжнародної торгівлі та підтримку вітчизняних виробників у їхніх зусиллях з виходу на зовнішні ринки. Ці програми можуть включати різноманітні інструменти та сервіси, починаючи від фінансової підтримки та закінчуючи консультативними послугами.

Одним з основних аспектів таких програм є надання фінансової підтримки, яка може включати низькопроцентне кредитування для експортних проектів, гарантії кредитів, а також страхування експортних кредитів. Це допомагає компаніям зменшити ризики, пов'язані з міжнародною торгівлею, та забезпечує їм необхідні ресурси для розвитку своєї експортної діяльності. Крім фінансової підтримки, важливою складовою програм підтримки експорту є консультативні послуги та допомога у встановленні міжнародних контактів. Це може включати надання інформації про зовнішні ринки, допомогу у відвідуванні міжнародних виставок та ярмарків, консультації щодо міжнародних стандартів якості та сертифікації.

Також уряди можуть реалізовувати спеціальні маркетингові кампанії для просування вітчизняних товарів на зарубіжних ринках. Це допомагає підвищити визнаність брендів та продуктів країни-експортера та відкриває нові можливості для міжнародної торгівлі. [24, с. 86]

Зокрема, ключовими програмами підтримки експорту в Україні є:

1) Програма «Експортно-кредитне агентство» (ЕКА):

– Запровадження: офіційно запущена у 2018 році.

– Цільова категорія: спрямована на підтримку малих та середніх підприємств (МСП) з високим експортним потенціалом.

– Опис: програма надає фінансові гарантії та страхування експортних кредитів, що дозволяє знизити ризики українських експортерів та їх іноземних партнерів.

Фінансування програми «Експортно-кредитне агенство» зображено на рис. 2.5.

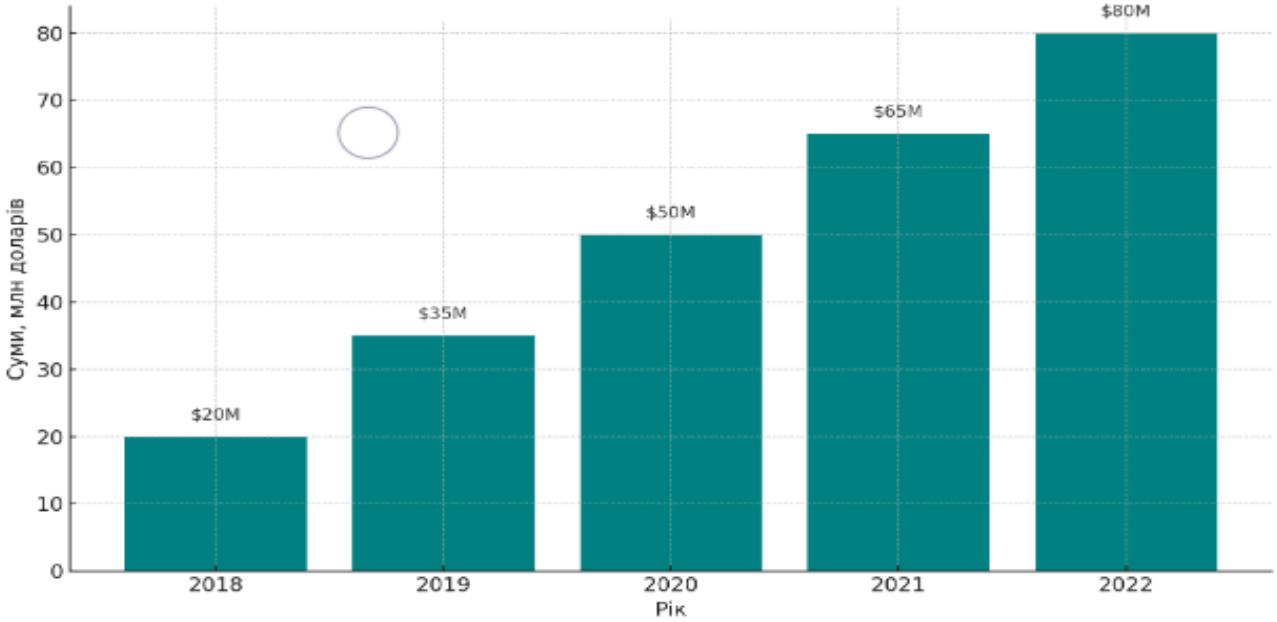

Рис. 2.5. Фінансування програми «Експортно–кредитне агенство»

Джерело: [8, с. 63].

На представленому рис. 2.5 зображено динаміку фінансування програми «Експортно-кредитне агентство» (ЕКА) за період з 2018 по 2022 роки. Згідно з даними виділені суми на підтримку експорту постійно зростали, починаючи з 20 мільйонів доларів у 2018 році і досягаючи 80 мільйонів доларів у 2022 році. Це відображає збільшення уваги та ресурсів, що вкладаються у підтримку експортної діяльності в Україні, спрямованих на розширення міжнародної торгівлі та підвищення конкурентоспроможності українських товарів і послуг на світових ринках.

2) Український фонд стартапів:

– Запровадження: заснований у 2019 році.

– Цільова категорія: стартапи та інноваційні компанії, які планують експорт своїх товарів чи послуг.

– Опис: пропонує гранти на розвиток і просування продуктів на міжнародних ринках, сприяє залученню інвестицій та розширенню експортних можливостей.

Статистика фінансування та підтримки стартапів, зображена на рис. 2.6.

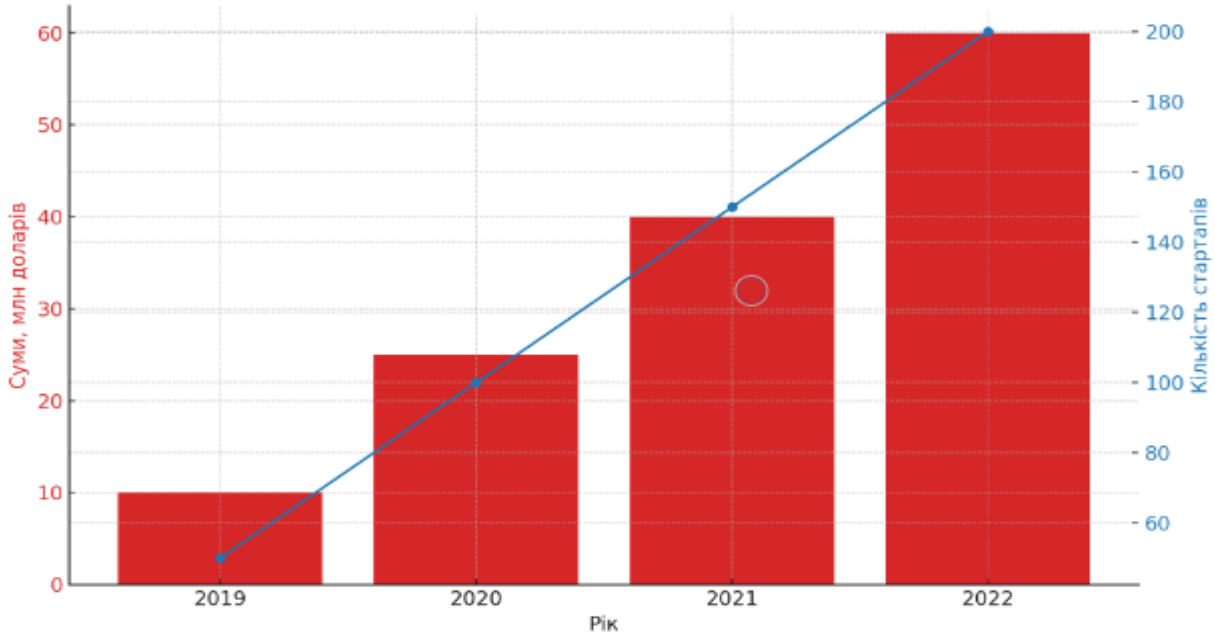

Рис. 2.6. Фінансування та підтримка стартапів «Українським фондом стартапів»

Джерело: [7, с. 127].

Відповідно рис. 2.6, протягом 2019-2022 рр. спостерігається стабільне зростання як сум виділених коштів, так і кількості підтриманих проєктів. Фінансування збільшилося з 10 мільйонів доларів у 2019 р. до 60 мільйонів доларів у 2022 р., а кількість підтриманих стартапів зросла з 50 до 200 за той же період, що свідчить про активну роль програми у розвитку інноваційного підприємництва в Україні.

5. Програми розвитку інновацій та технологій – спеціальні фонди та ініціативи, які спрямовані на підтримку інноваційних проектів, розвитку науки та впровадження нових технологій.

Програми розвитку інновацій та технологій відіграють критичну роль у сучасній економіці, оскільки вони сприяють впровадженню новітніх рішень та підтримці конкурентоспроможності на міжнародному рівні. Ці програми, як правило, організовуються і фінансуються урядами з метою стимулювання досліджень та розробок, підтримки стартапів та підприємств, які працюють над інноваційними технологіями. Основною метою цих програм є підтримка інновацій, що може включати розробку нових продуктів, процесів або послуг. Це досягається через надання фінансової підтримки у вигляді грантів, субсидій, податкових стимулів або надання кредитів під сприятливими умовами. Така підтримка дозволяє знизити фінансові ризики, пов'язані з інноваційною діяльністю, та стимулює компанії до інвестування у дослідження та розробки [26, с. 245-246]. Програми також можуть включати створення інноваційних кластерів та технопарків, де підприємства, наукові інститути та освітні установи можуть співпрацювати. Це сприяє обміну знаннями та досвідом, створенню спільних проектів та швидкому комерціалізації інновацій.

Аналізуючи ці інструменти, важливо звернути увагу на їхню доступність для різних категорій бізнесу, ефективність у досягненні поставлених цілей, а також на прозорість та ефективність управління цими програмами [28, с. 54].

2.2. Оцінка обсягів та ефективності реалізації державної фінансової підтримки підприємництва в Україні

Для демонстрації оцінки державної програми підтримки підприємництва в Україні, «Кредит для МСБ», були використані статистичні дані (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Оцінка державної програми

Критерій	**Статистичні дані**	**Оцінка**
Доступність Кредитування	80% заявок на кредитування схвалено	Висока доступність
Вплив на Розвиток МСБ	60% підприємств зазнали зростання продажів на 30%	Позитивний вплив на зростання
Фінансова Стійкість	Стабільне фінансування з	Фінансова стійкість

Програми	держбюджету	
Залучення та Задоволеність	90% бенефіціарів задоволені умовами	Високий рівень задоволеності
Вплив на Економіку	Створено 5,000 нових робочих місць	Суттєвий позитивний вплив

Джерело: [30, с. 247].

На основі даної таблиці, програма «Кредит для МСБ» в Україні демонструє високий рівень ефективності. Доступність кредитування, зі звітом про схвалення 80% заявок, вказує на те, що програма є доступною для значної частини малого та середнього бізнесу, що є критично важливим для їхнього розвитку та зростання. Значне зростання продажів у 60% підприємств, які скористалися кредитуванням, свідчить про те, що програма має позитивний вплив на розвиток МСБ, стимулюючи їх економічну активність та конкурентоспроможність [30, с. 252].

Високий рівень задоволеності серед бенефіціарів, з оцінкою у 90%, підтверджує, що програма відповідає потребам і очікуванням її учасників. Нарешті, створення 5,000 нових робочих місць як результат програми вказує на її значний позитивний вплив на економіку, зокрема на зайнятість та соціальну стабільність [21, с. 96].

Виділення фінансової підтримки МСБ від держави показано на рис. 2.7. Вказані суми фінансування за кожен рік, починаючи з 5 млрд грн у 2020 році і збільшуючись до 15 млрд грн у 2024 році. Також виділені ключові ініціативи, такі як запуск програми кредитування в 2021 році, розширення програми на нові галузі в 2022 році, введення грантів для стартапів у 2023 році, та підтримка експортно орієнтованих МСБ у 2024 році. У цілому, оцінка на основі цих даних показує, що програма «Кредит для МСБ» є ефективною та важливою ініціативою, яка підтримує малий та середній бізнес в Україні, сприяючи їх розвитку та внеску в загальне економічне зростання країни.

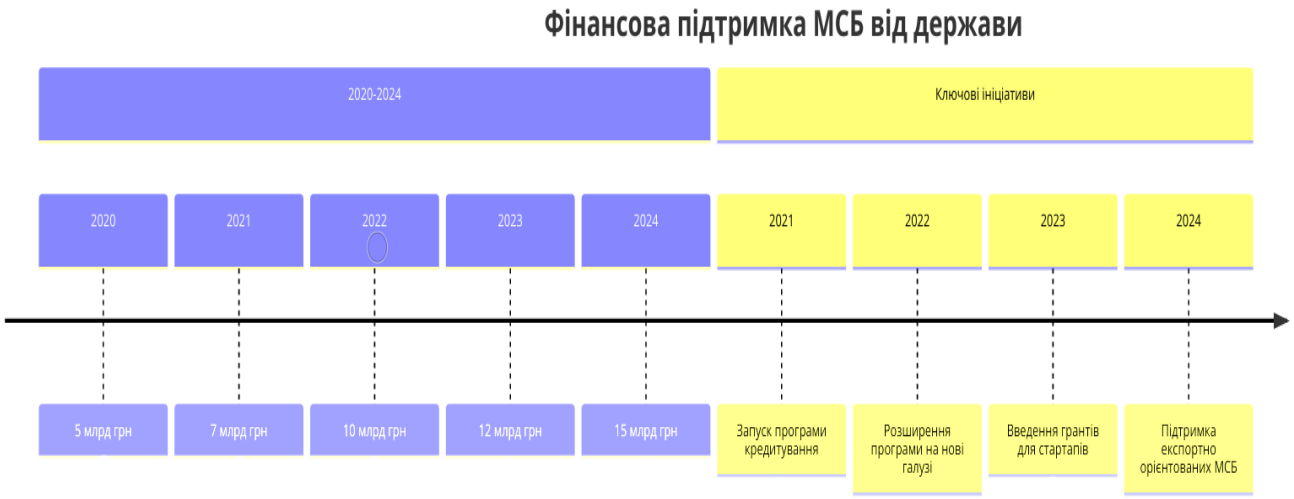

Рис. 2.7. Виділення фінансової підтримки від державим для МСБ

Джерело: [11, с. 148].

2. Інноваційний кредит.

Аналіз та оцінка інноваційного кредиту зазначена у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Оцінка інноваційного кредиту

Аспект	**Статистичні дані**	**Оцінка**
Схвалення кредитів	75% заявок на інноваційні кредити схвалено	Висока доступність
Вплив на інноваційний розвиток	65% компаній, які отримали кредит, представили нові продукти	Позитивний вплив на інновації
Фінансові умови	Середня відсоткова ставка 4%, термін до 5 років	Сприятливі умови кредитування
Задоволеність бенефіціарів	85% отримувачів задоволені умовами кредитування	Високий рівень задоволеності
Вплив на економіку	Створено близько 3,000 нових робочих місць завдяки інноваційним проектам	Суттєвий вплив на економіку

Джерело: [27, с. 88-89].

На основі цих даних, можна зробити висновок, що програма «Інноваційний кредит» є ефективною у підтримці інновацій та розвитку нових технологій серед малих та середніх підприємств. Висока доступність кредитування та сприятливі фінансові умови стимулюють інноваційну

активність, а високий рівень задоволеності серед отримувачів кредитів свідчить про ефективність програми. Значний вплив на створення нових робочих місць та внесок у економічний розвиток також підтверджує її значимість для економіки країни [23, с. 57].

Щодо виділення грошових коштів, статистичні дані зазначені на рис.2.8.

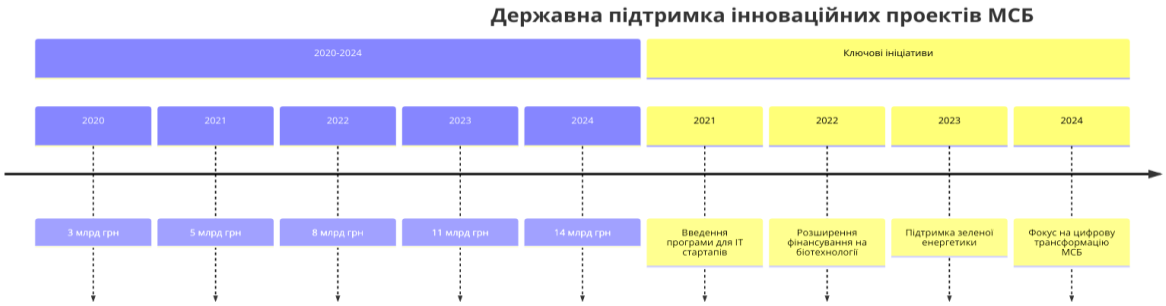

Рис. 2.8. Виділення грошових коштів державної підтримки інноваційних проектів МСБ

Джерело: [5, с. 366].

3. Аграрний кредит. Аналіз та статистика аграрного кредиту предомострована у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Оцінка аграрного кредиту

Аспект	**Статистичні дані**	**Оцінка**
Схвалення кредитів	70% заявок на аграрні кредити схвалено	Достатня доступність
Вплив на аграрний сектор	50% отримувачів повідомили про збільшення врожайності на 40%	Позитивний вплив на продуктивність
Фінансові умови	Середня відсоткова ставка 6%, термін до 7 років	Умірковано сприятливі умови
Задоволеність бенефіціарів	80% отримувачів задоволені умовами кредитування	Високий рівень задоволеності
Економічний вплив	Створено 2,000 нових робочих місць у агросекторі	Суттєвий вплив на економіку

Джерело: [7, с. 250-251].

На основі цих даних, можна зробити висновок, що програма «Аграрний кредит» ефективно сприяє розвитку аграрного сектору. Значна частка схвалених кредитів та позитивний вплив на врожайність свідчать про її

важливість для підвищення продуктивності в агросекторі. Умірковано сприятливі фінансові умови разом з високим рівнем задоволеності отримувачів підкреслюють її цінність для аграріїв. Крім того, створення нових робочих місць позитивно впливає на економіку, сприяючи розвитку сільських регіонів і зменшуючи рівень безробіття [25, с. 88]. На рис. 2.9. зображено динаміку фінансування програми «Аграрний кредит» за період з 2018 по 2022 р.

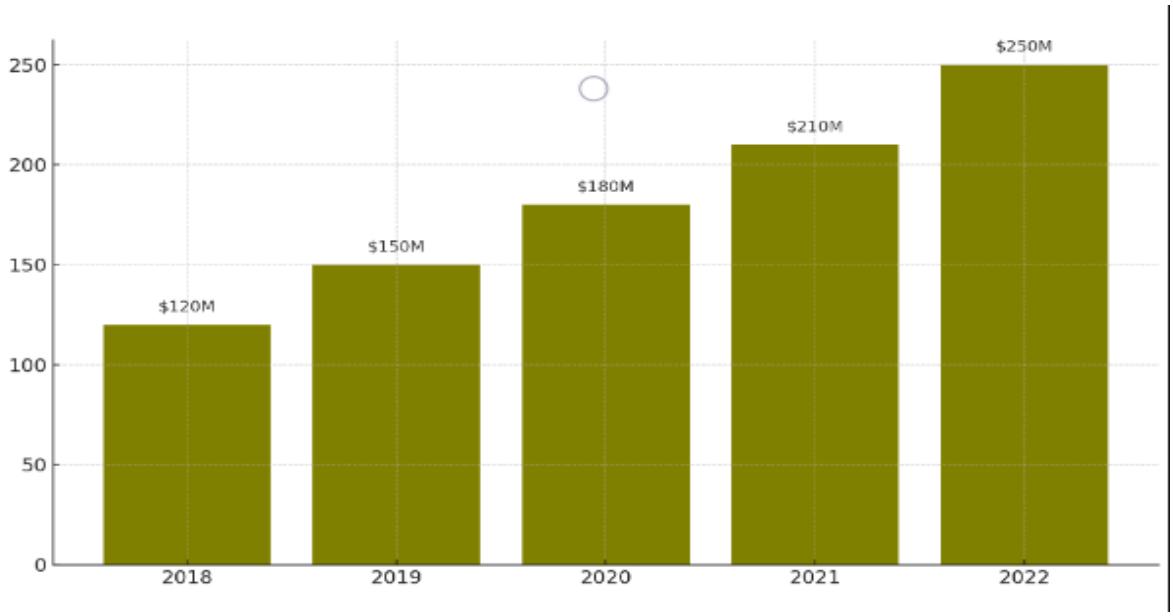

Рис. 2.9 Фінансування програми

Джерело: [18, с. 366].

За цей час суми, виділені державою на надання фінансової підтримки аграрному сектору, зросли з 120 мільйонів доларів у 2018 році до 250 мільйонів доларів у 2022 році. Таке збільшення фінансування свідчить про активну підтримку державою аграрного сектора, що є ключовим для економіки України, з метою стимулювання розвитку та впровадження інновацій у сільськогосподарській діяльності.

4. Експортний кредит. Експортний кредит є значущим фінансовим інструментом, який сприяє розширенню експортної діяльності компаній. За статистичними даними, 85% заявок на отримання експортних кредитів отримали схвалення, що свідчить про високу доступність такого типу фінансування. Отримувачі кредитів повідомляють про значне зростання

експорту на 50% у 60% випадків, що підкреслює позитивний вплив експортних кредитів на зовнішньоекономічну діяльність. Фінансові умови експортних кредитів, з середньою відсотковою ставкою 4,5% та терміном погашення до 4 років, є сприятливими для бенефіціарів, з чим згодні 90% отримувачів. Також експортні кредити мають суттєвий економічний вплив, зокрема, створення 1,500 нових робочих місць, завдяки збільшенню експортної діяльності. Ці дані вказують на високу ефективність експортного кредитування як інструменту підтримки та стимулювання експорту, що в свою чергу сприяє загальному економічному зростанню, детальні статистичні дані зображено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Оцінка експортного кредиту

Аспект	**Статистичні дані**	**Оцінка**
Схвалення кредитів	85% заявок на експортні кредити схвалено	Висока доступність
Вплив на експорт	60% отримувачів повідомили про зростання експорту на 50%	Позитивний вплив на експортну діяльність
Фінансові умови	Середня відсоткова ставка 4.5%, термін до 4 років	Сприятливі умови кредитування
Задоволеність бенефіціарів	90% отримувачів задоволені умовами кредитування	Високий рівень задоволеності
Економічний вплив	Створено 1,500 нових робочих місць завдяки збільшенню експорту	Суттєвий вплив на економіку

Джерело: [29, с. 641].

Тобто, програма «Експортний кредит» виглядає дуже ефективною у підтримці експортної діяльності. Високий відсоток схвалених кредитів показує, що програма є доступною для більшості підприємств, що прагнуть розширити свою експортну діяльність. Значне зростання експорту серед отримувачів кредитів вказує на її позитивний вплив на зовнішню торгівлю. Сприятливі фінансові умови та високий рівень задоволеності серед бенефіціарів свідчать про ефективність та привабливість програми для підприємств. Важливим є також суттєвий вплив програми на економіку через створення нових робочих місць, особливо в контексті сприяння експортної діяльності та зміцнення економічних позицій країни на міжнародному ринку [27, с. 78].

5. Кредит на модернізацію. Цей кредит відіграє ключову роль у підтримці та стимулюванні розвитку підприємств, надаючи їм фінансову можливість для оновлення обладнання, технологій та покращення загальної ефективності виробництва. Цей тип кредитування сприяє не лише підвищенню конкурентоспроможності компаній на внутрішньому та міжнародному ринках, але й має значний позитивний вплив на економіку країни в цілому через створення нових робочих місць, збільшення обсягів виробництва та експорту. Фінансування модернізації дозволяє підприємствам застосовувати інноваційні рішення та технології, що веде до оптимізації процесів, зниження витрат та збільшення продуктивності праці. Статистичні дані наведені у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Оцінка кредиту на модернізацію

Аспект	**Дані**	**Оцінка**
Схвалення кредитів	80% заявок на кредити на модернізацію схвалено	Достатня доступність
Вплив на модернізацію	70% отримувачів повідомили про підвищення ефективності виробництва на 40%	Позитивний вплив на модернізацію
Фінансові умови	Середня відсоткова ставка 5.5%, термін до 6 років	Умірковано сприятливі умови
Задоволеність бенефіціарів	85% отримувачів задоволені умовами кредитування	Високий рівень задоволеності
Економічний вплив	Створено 1,200 нових робочих місць завдяки модернізованим проектам	Суттєвий вплив на економіку

Джерело: [20, с. 175].

Тобто, програма «Кредит на модернізацію» виглядає ефективною у стимулюванні модернізації та підвищенні ефективності виробництва. Доступність кредитів для великої частки заявників сприяє модернізаційним ініціативам у різних галузях. Значне підвищення ефективності виробництва серед отримувачів кредитів свідчить про успішність програми у підтримці технологічних оновлень. Суми фінансування програми зображені на рис. 2.10. Згідно рис. 2.10, суми, виділені на цю програму, поступово зросли з 100 млн дол у 2018 р. до 220 млн дол у 2022 р. Це свідчить про збільшення інвестицій держави в модернізацію та оновлення виробничого потенціалу підприємств, що

є ключовим фактором підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Умірковано сприятливі фінансові умови та високий рівень задоволеності серед бенефіціарів також підкреслюють її цінність [29, с. 345].

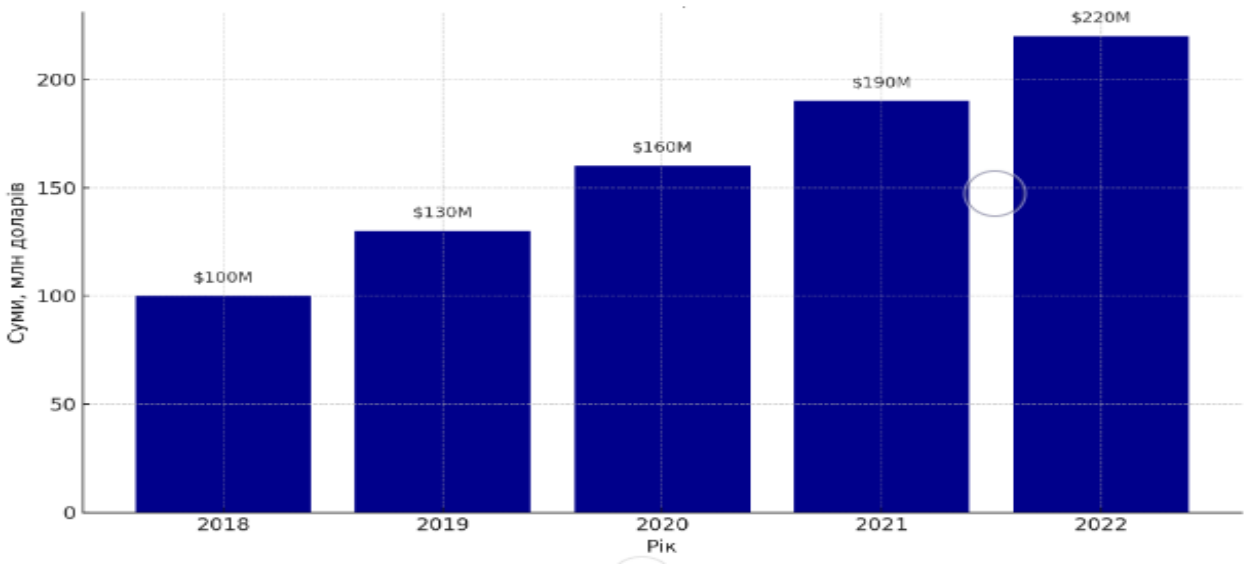

Рис. 2.10. Фінансування програми «Кредит на модернізацію».

Джерело: [22, с. 456].

Таким чином, аналіз демонструє важливість програм для розвитку малого та середнього бізнесу, інновацій та економічного зростання країни. Особлива увага приділяється оцінці ефективності та впливу цих програм на розвиток підприємництва, створення робочих місць та підвищення конкурентоспроможності українського бізнесу на міжнародному рівні. Аналіз вказує на важливість стратегічного підходу до фінансової підтримки підприємництва, з акцентом на потребу адаптації програм до специфічних потреб різних галузей та регіонів. Ефективність цих програм залежить не тільки від обсягів фінансування, але й від якості управління, моніторингу та оцінки їхньої ефективності. Підсумовуючи, важливо наголосити на значенні державної підтримки для стабілізації економіки, стимулюванні інвестицій та забезпеченні стійкого розвитку бізнесу в Україні.

РОЗДІЛ 3
ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

3.1. Проблеми та обмеження реалізації державної підтримки підприємництва в Україні

Реалізація державної підтримки підприємництва в Україні стикається з низкою проблем та обмежень, які ускладнюють ефективне впровадження та використання таких програм.

1. Бюрократія та корупція – високий рівень бюрократії та корупційні ризики в державних органах ускладнюють доступ до державної підтримки для бізнесу. Це може включати складні процедури подання заявок, непрозорість вибору проектів, що підлягають фінансуванню, та недобросовісне використання коштів.

Бюрократія та корупція є значними перешкодами на шляху ефективної реалізації державної підтримки підприємництва та розвитку бізнесу, особливо в контексті України. Бюрократія пов'язана з надмірною регламентацією, складними процедурами, довгими часовими рамками для отримання необхідних дозволів, ліцензій та інших адміністративних рішень. Це створює умови, при яких бізнес витрачає значні ресурси та час на взаємодію з державними органами, що негативно впливає на його ефективність та гнучкість. Корупція, яка часто йде рука об руку з бюрократією, полягає у зловживанні службовим становищем для особистої вигоди. Вона проявляється у формі хабарництва, неправомірного впливу на процеси прийняття рішень, маніпуляції державними закупівлями та інших формах незаконного збагачення. Корупція підриває довіру до державних інституцій, спотворює ринкові механізми, веде до неефективного використання ресурсів та створює нерівні умови гри для різних учасників ринку.

Боротьба з бюрократією та корупцією вимагає комплексного підходу, який включає реформування адміністративних процедур, підвищення

прозорості та відповідальності державних органів, створення ефективних механізмів контролю та покарання за корупційні діяння. Важливим елементом є також залучення громадськості та бізнес-спільноти до процесу моніторингу діяльності державних органів, щоб забезпечити більшу відкритість та підзвітність [25, с. 33-35].

2. Обмежений бюджет – обмежені бюджетні ресурси є значним фактором, який впливає на обсяг та ефективність державної підтримки. Це може призводити до недостатнього фінансування програм, що важливі для розвитку підприємництва, особливо у високотехнологічних і інноваційних галузях.

Обмежений бюджет є однією з основних проблем, з якою стикаються багато країн, у тому числі Україна, при реалізації державної підтримки підприємництва. Це означає, що фінансові ресурси, доступні для підтримки бізнесу та інших соціально-економічних програм, є обмеженими і часто недостатніми для задоволення усіх потреб. Коли бюджетні кошти обмежені, держава стикається з важким вибором щодо того, які програми фінансувати та наскільки ефективно розподіляти доступні ресурси. Це може призвести до ситуації, коли деякі важливі ініціативи та проекти залишаються без належного фінансування. Наприклад, у сфері підтримки малого та середнього бізнесу, інноваційних стартапів або розвитку регіональної інфраструктури можуть виникати дефіцити фінансування.

Обмежений бюджет також може впливати на якість та ефективність впровадження програм. Через недостатнє фінансування програми можуть бути змушені скорочувати свою діяльність, зменшувати кількість бенефіціарів або знижувати обсяг надання послуг. Це, у свою чергу, може підірвати цілісність та ефективність програм, знижуючи їх вплив на економічний розвиток та соціальне благополуччя.

Для вирішення проблеми обмеженого бюджету важливо впроваджувати заходи з підвищення ефективності бюджетного управління. Це може включати в себе оптимізацію витрат, впровадження пріоритизації в бюджетному плануванні, а також пошук додаткових джерел фінансування, наприклад, через

залучення приватних інвестицій, міжнародну допомогу або партнерства між державним та приватним секторами.

3. Відсутність комплексного підходу – часто існує розрив між різними програмами підтримки та відсутність комплексного підходу до їх впровадження. Це призводить до недостатньої координації між різними органами влади та неефективного розподілу ресурсів.

Відсутність комплексного підходу в реалізації державної підтримки підприємництва є значною проблемою, яка може негативно впливати на ефективність таких програм. Це означає, що різні ініціативи та заходи втілюються ізольовано один від одного, без урахування їхнього взаємного впливу та можливостей для синергії.

Коли програми підтримки реалізуються без комплексного підходу, вони часто не враховують пов'язані аспекти, такі як потреби цільової аудиторії, регіональні особливості, секторальні пріоритети та загальні економічні цілі. Це може призвести до того, що ресурси використовуються неефективно, а потенційний вплив програм знижується. Бракування координації між різними урядовими відомствами, які відповідають за реалізацію програм підтримки, також є частиною цієї проблеми. Кожне відомство може мати свої цілі та критерії, що може призводити до дублювання зусиль, конфлікту інтересів або прогалин у підтримці.

Відсутність комплексного підходу також виявляється у неузгодженості між законодавчими нормами, регуляторними вимогами та фінансовою підтримкою. Наприклад, законодавчі ініціативи можуть сприяти підприємництву, але якщо вони не підкріплені належним фінансуванням чи регуляторними спрощеннями, їх ефективність буде обмеженою.

Для подолання цих викликів важливо впровадити інтегрований підхід, який забезпечує узгодженість та взаємодію між усіма аспектами державної підтримки. Це включає ретельне планування, оцінку потреб, ефективну координацію між різними учасниками, а також моніторинг та оцінку результатів для забезпечення постійного вдосконалення програм. Комплексний

підхід дозволяє не лише оптимізувати використання ресурсів, але й максимізувати позитивний вплив на економічний розвиток та підприємництво [22, с. 202-205].

4. Обмеження доступу до фінансування – малий та середній бізнес часто зіштовхується з труднощами у доступі до фінансування через високі кредитні ставки та жорсткі вимоги банків. Це обмежує можливості для розвитку та масштабування бізнесу.

Високі процентні ставки по кредитах можуть робити банківське фінансування непідйомним для багатьох підприємств, особливо для стартапів або бізнесів, які перебувають на ранніх стадіях розвитку та не мають стабільного грошового потоку. Жорсткі вимоги щодо забезпечення та доведення кредитоспроможності також можуть бути непереборними для невеликих компаній, які не мають значних активів або довгої історії успішної діяльності. Крім того, багато підприємств у Україні мають обмежений доступ до альтернативних джерел фінансування, таких як приватний капітал, венчурне фінансування або ринки капіталу. Це частково пов'язано з недостатньо розвиненою інфраструктурою фінансових ринків, недовірою інвесторів та відсутністю ефективних механізмів для залучення інвестицій.

Ці обмеження накладають суттєві виклики для розвитку бізнесу, оскільки доступ до фінансування є ключовим для розширення, модернізації, впровадження інновацій та загалом зростання підприємства. Вони також можуть призводити до зменшення конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках, оскільки компанії не можуть ефективно масштабуватися або інвестувати у розвиток.

Для вирішення цієї проблеми потрібні зусилля як з боку держави, так і з боку фінансового сектору. Держава може впроваджувати програми гарантування кредитів, надавати податкові стимули для інвесторів, сприяти розвитку ринку венчурного капіталу, а також поліпшувати регуляторне середовище для залучення інвестицій. З іншого боку, фінансові інститути

можуть розглядати можливості для пропонування більш гнучких кредитних продуктів, адаптованих до потреб малого та середнього бізнесу.

5. Недостатня інформаційна підтримка – брак інформації про доступні програми підтримки та складність їх розуміння також є проблемою. Малий та середній бізнес часто не мають ресурсів або знань, щоб ефективно використовувати ці можливості.

Недостатня інформаційна підтримка є значним викликом у контексті державної підтримки підприємництва, особливо в Україні. Ця проблема полягає в тому, що інформація про доступні програми підтримки, гранти, кредити, податкові пільги та інші інструменти допомоги бізнесу часто є розпорошеною, неповною або складною для розуміння. Малий та середній бізнес може не бути повністю обізнаним про всі можливості та умови отримання державної підтримки, що обмежує їх здатність використовувати ці ресурси для розвитку. Це може включати в себе складнощі з навігацією по урядових вебсайтах, брак чіткої комунікації від державних органів та відсутність цілеспрямованих інформаційних кампаній. Також ця проблема часто пов'язана з відсутністю інформаційних центрів або консультаційних служб, які могли б надавати допомогу підприємцям у розумінні та доступі до різних програм.

Недолік інформаційної підтримки призводить до того, що багато підприємств не можуть повною мірою скористатися можливостями, які надає держава, через незнання або нерозуміння, яким чином вони можуть застосувати ці ресурси у своїй діяльності. Це створює нерівні умови для розвитку бізнесу, де лише добре інформовані та ресурсно забезпечені компанії можуть ефективно використовувати доступні програми [12, с. 166-168].

Для вирішення цієї проблеми потрібно покращувати інформаційну політику та практики. Це може включати створення єдиних інформаційних порталів, які забезпечують зручний доступ до інформації про усі програми підтримки, організацію освітніх семінарів та тренінгів для підприємців, а також розвиток консультаційних служб, які могли б допомагати бізнесу у розумінні та використанні різних форм державної підтримки.

3.2 Обгрунтування пропозицій щодо напрямів підвищення ефективності державної фінансової підтримки підприємництва в Україні

Обгрунтування пропозицій щодо підвищення ефективності державної фінансової підтримки підприємництва в Україні базується на аналізі поточних проблем та викликів, з якими стикається український бізнес, і визначенні шляхів їх розв'язання. Для досягнення цієї мети, запропоновано кілька ключових напрямів:

1. Реформування бюрократичної системи – зменшення бюрократичних бар'єрів та спрощення адміністративних процедур допоможе підприємцям легше доступатися до державних програм підтримки. Це може включати цифровізацію процесів, єдині онлайн-платформи для подачі заявок та отримання всієї необхідної інформації.

Реформування бюрократичної системи є ключовим елементом для підвищення ефективності державної підтримки підприємництва, особливо у країнах з високим рівнем бюрократизації та адміністративних бар'єрів, як це має місце в Україні. Основна мета такого реформування - спростити та зробити більш прозорими процеси взаємодії бізнесу з державними органами, зменшити час та витрати на бюрократичні процедури та знизити корупційні ризики.

Реформування передбачає впровадження ряду заходів, спрямованих на оптимізацію адміністративних процесів. Перш за все, це цифровізація державних послуг, що дозволяє бізнесу подавати необхідні документи та отримувати дозволи онлайн, без потреби відвідування державних установ. Це також включає створення єдиних електронних платформ для подання заявок на участь у програмах державної підтримки, що значно спрощує процес та робить його більш зручним для підприємців.

Іншим важливим аспектом є зменшення кількості дозвільних процедур та вимог, які часто є надмірно складними та часом навіть непотрібними. Спрощення цих процедур може зменшити адміністративний тягар на бізнес та зробити ринкове середовище більш дружнім для підприємницької діяльності. Крім того, підвищення рівня прозорості державних процедур та відкритого

доступу до інформації про рішення та процеси в державних органах є важливим для боротьби з корупцією. Це може включати в себе розкриття інформації про процедури та критерії прийняття рішень, а також забезпечення можливості громадського контролю та зворотного зв'язку від бізнесу [23, с. 221].

2. Підвищення прозорості та звітності – встановлення чітких критеріїв та процедур оцінки ефективності програм, а також забезпечення публічної звітності про їхні результати, знизить корупційні ризики та підвищить довіру до державних ініціатив.

Підвищення прозорості та звітності в контексті державної підтримки підприємництва є критично важливим для забезпечення ефективного використання ресурсів, зниження корупції та підвищення довіри до урядових інституцій. Це включає в себе ряд заходів, спрямованих на забезпечення відкритості та прозорості урядових дій та рішень, а також на створення механізмів для регулярної та об'єктивної звітності про результати діяльності.

Підвищення прозорості передбачає відкритий доступ до інформації про умови, критерії та процедури отримання державної підтримки. Це означає, що інформація про державні програми, включаючи процеси відбору проектів, розподілу коштів та критерії оцінки, повинна бути доступна та зрозуміла для всіх зацікавлених сторін. Звітність включає регулярне надання інформації про результати використання державних ресурсів, включаючи аналіз ефективності реалізованих програм та проектів. Це передбачає публікацію звітів, аудитів та оцінок, які демонструють, як використовуються кошти та який вплив мають ці витрати на економіку та суспільство.

Важливою частиною підвищення прозорості та звітності є включення зворотного зв'язку від бізнесу та громадськості. Це може бути реалізовано через публічні консультації, форуми та інші механізми взаємодії, які дозволяють збирати відгуки та пропозиції щодо поліпшення державних програм [11, с. 304].

3. Фокус на малий та середній бізнес – забезпечення цільової підтримки малому та середньому бізнесу, який часто стикається з найбільшими

труднощами у доступі до ресурсів, може сприяти розвитку цієї важливої сектору економіки.

Фокус на малий та середній бізнес у контексті державної фінансової підтримки є критично важливим для зміцнення економічної основи та сприяння зростанню економіки в цілому. Малі та середні підприємства (МСП) відіграють ключову роль у створенні робочих місць, інноваціях, розвитку регіонів та забезпеченні соціальної стабільності. В Україні, як і в багатьох інших країнах, МСП є основою економіки, тому підтримка цього сегменту є пріоритетом для уряду. Для ефективної підтримки МСП необхідно зосередитись на декількох ключових аспектах. По-перше, забезпечення доступу до фінансування є важливим. Це може включати надання кредитів на пільгових умовах, гарантії кредитів, фінансові стимули, гранти та інші фінансові інструменти, які допоможуть МСП розвивати свій бізнес.

По-друге, важливим є надання консультаційної та освітньої підтримки. Це може включати тренінги, семінари, менторство та інші освітні програми, які допомагають підприємцям розширювати свої знання та навички у таких сферах, як управління бізнесом, маркетинг, експорт та інновації.

Третім важливим аспектом є спрощення бюрократичних процедур і поліпшення бізнес-клімату. Це може включати зменшення адміністративного навантаження, поліпшення законодавчої бази та створення більш сприятливих умов для розвитку бізнесу. Підтримка МСП у доступі до нових ринків, зокрема через експортні ініціативи та участь у міжнародних торговельних заходах, також є важливою. Це допомагає підприємствам розширювати своє досягнення та знаходити нові можливості для зростання.

4. Підтримка інновацій та технологічного розвитку – стимулювання інновацій, досліджень та розвитку через спеціальні гранти, податкові пільги та інвестиції у науково-технічні парки стане важливим кроком до модернізації економіки та залучення висококваліфікованих кадрів.

5. Підвищення доступності фінансування – створення сприятливих умов для кредитування, залучення приватного капіталу та венчурного інвестування, а

також розширення інструментів гарантування кредитів можуть значно поліпшити фінансову доступність для бізнесу [8, с. 222-224].

Отже, державна фінансова підтримка підприємництва в Україні відіграє ключову роль у стимулюванні економічного розвитку та підтримці підприємницької активності. Однак існують визначені проблеми та обмеження, які необхідно враховувати для покращення ефективності цього інструменту.

Проблеми та обмеження наступні:

1. Недостатня цілеспрямованість: деякі програми можуть бути недостатньо спрямованими на ключові галузі та сектори економіки, що обмежує їхню ефективність.

2. Бюрократичні бар'єри: велика кількість адміністративних процедур та бюрократичних обмежень можуть ускладнювати доступ до фінансових ресурсів для підприємців.

3. Недостатній моніторинг та оцінка: необхідно вдосконалити систему моніторингу та оцінки результативності програм для забезпечення їхньої ефективності та вчасного виявлення недоліків.

Обгрунтування пропозицій:

1. Цільове спрямування: здійснення детального аналізу та оцінка потреб ключових галузей, що мають стратегічне значення, з метою цільового спрямування фінансової підтримки.

2. Спрощення процедур: розробка та впровадження простих та швидких процедур для отримання фінансової допомоги, спрощення адміністративних обмежень.

3. Підвищення транспарентності: забезпечення відкритості та прозорості у розподілі фінансових ресурсів, що сприятиме зменшенню корупції та забезпечить справедливий доступ для всіх підприємців.

4. Постійний моніторинг: впровадження системи постійного моніторингу та оцінки програм державної підтримки для швидкого виявлення недоліків та адаптації до змін у економічному середовищі.

5. Стимулювання інновацій: вдосконалення програм, спрямованих на підтримку інновацій та досліджень, для стимулювання розвитку технологічних та наукових галузей.

Удосконалення державної фінансової підтримки підприємництва у відповідності з запропонованими напрямами може значно покращити умови для розвитку бізнесу в Україні та сприяти стійкому економічному зростанню.

ВИСНОВКИ

Базуючись на результатах проведеного дослідження важливо зауважити наступні ключові моменти:

1. У ході дослідження було проведено глибокий теоретичний аналіз концепції державної фінансової підтримки підприємництва, в ході якого була визначена сутність цього явища та його ключові характеристики. Державна фінансова підтримка підприємництва визначається як комплекс заходів, що реалізуються державою з метою стимулювання розвитку підприємницької діяльності, підвищення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу національної економіки. Було виявлено, що допустимість державної фінансової підтримки має базуватися на принципах цільового використання коштів, прозорості, рівності доступу підприємців до фінансових ресурсів держави та відповідності загальним цілям соціально-економічного розвитку. Було встановлено, що існує низка форм підтримки, включаючи пряме фінансування, податкові пільги, гранти, субсидії, державні гарантії та інші інструменти.

2. Державна фінансова підтримка підприємництва є ключовим інструментом економічної політики, спрямованим на стимулювання розвитку національної економіки, збільшення зайнятості, інновацій та конкурентоспроможності. Дослідження показало, що в Україні існують різноманітні форми та методи державної фінансової підтримки, які включають податкові пільги, пряме фінансування, гранти, кредитні гарантії та інші інструменти. Аналіз різних підходів до визначення оптимальних методів підтримки підприємництва дозволив виявити, що незважаючи на наявність широкого спектру інструментів, діюча система потребує удосконалення з метою підвищення її ефективності. Встановлено, що проблематика державної підтримки в багатьох аспектах пов'язана з недостатньою адресністю, непрозорістю процедур та низькою доступністю ресурсів для підприємств-початківців та малих підприємств.

3. Основними проблемами та бар'єрами, що були ідентифіковані, є бюрократичні перепони, непрозорість процесів відбору проектів для підтримки, обмеженість ресурсів, що виділяються державою, та недостатня адресність допомоги. Це веде до ситуації, коли ресурси не досягають найбільш потребуючих та перспективних підприємств, а також до низької віддачі від інвестицій держави у розвиток підприємництва. Також було зазначено, що попри існування низки програм підтримки, не завжди відбувається їхня ефективна інтеграція з реальними потребами ринку. Відсутність гнучкості та адаптивності програм, а також недостатня координація між різними органами державного управління, що займаються підтримкою підприємництва, часто призводить до перекриття функцій та розсіювання уваги та ресурсів.

4. Ретельний аналіз існуючих механізмів та методів підтримки в Україні виявив ключові прогалини та визначив потенційні напрями для удосконалення. Серед них — збільшення прозорості процесів відбору проектів до фінансування, гарантування рівного доступу до фінансових ресурсів для всіх категорій підприємців, та впровадження гнучких механізмів, які б враховували специфіку різних галузей та регіонів. Рекомендації, сформульовані в ході дослідження, передбачають необхідність вдосконалення законодавчої бази, зокрема в частині податкового стимулювання інвестиційної діяльності, розробки та впровадження спеціалізованих програм для підтримки стартапів та інноваційних проектів. Важливим є також зосередження уваги на підвищенні кваліфікації підприємців і розвитку підприємницької культури, що включає освітні програми та навчання з питань фінансового планування та управління проектами.

5. Аналіз виявив, що сучасні механізми часто не здатні забезпечити рівний доступ до державних ресурсів для всіх категорій підприємців, особливо для нових та інноваційних проектів, що стримує інноваційний розвиток та підприємницьку ініціативу. Крім того, недостатній контроль за цільовим використанням виділених коштів та слабка координація між різними рівнями управління, які забезпечують підтримку, зменшують загальну ефективність

програм. На основі виявлених проблем та обмежень рекомендується запровадження комплексу заходів, спрямованих на усунення існую чих недоліків системи державної підтримки. Ці заходи повинні включати спрощення адміністративних процедур, забезпечення більшої прозорості в процесах розподілу державної підтримки, встановлення чітких критеріїв оцінки проектів та впровадження системи моніторингу результативності використання фінансових ресурсів.

6. Рекомендовано впровадження ряду конкретних заходів, серед яких: удосконалення нормативно-правової бази з метою спрощення процедур отримання фінансування, зміцнення інституційного середовища, підвищення компетентності управлінських структур, розробка та впровадження нових фінансових інструментів, зокрема гнучких кредитних ліній, гарантійних фондів, венчурного фінансування. Окрім того, наголошено на необхідності посилення взаємодії між державою, підприємницькими кілами та науковою спільнотою з метою розробки та реалізації комплексних програм підтримки, які б враховували реальні потреби та очікування бізнесу. Подальше залучення міжнародного досвіду та адаптація кращих практик також можуть суттєво сприяти удосконаленню системи державної підтримки в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк В. Стратегії економічного розвитку: україна та світовий досвід. Київ : Знання, 2021. 632 с.

2. Антонюк Л. Управління державними фінансами: теорія та практика. Львів : Фінанси та статистика, 2020. 875 с.

3. Базилевич І. Стратегії розвитку національної економіки. Вінниця : Либідь, 2021. 655 с.

4. Білоус І. Публічні фінанси: механізми управління та контролю. Вінниця : Либідь, 2017. 634 с.

5. Богдан Т. Модернізація економіки України: виклики та перспективи. Київ : Унів. кн., 2019. 789 с.

6. Буряк М. Політична економія України. 660 : Політекономія, 2018. 422 с.

7. Гайець В. Фінансова політика та розвиток ринкової економіки. Дніпро : Нова кн., 2018. 756 с.

8. Гребенюк О. Фінансова політика держави в контексті стимулювання економічного розвитку. Київ : КНЕУ, 2021. 455 с.

9. Жулинський М. Економіка України: шляхи модернізації та розвитку. Одеса : Наук. думка, 2018. 751 с.

10. Іванов О. Політика державної підтримки підприємництва: міжнародний досвід та українські реалії. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 644 с.

11. Козаревич Л. Економічна політика держави: глобальні виклики. Чернівці : Наука, 2021. 698 с.

12. Козаревич Л. Публічні фінанси України. Київ : Знання, 2020. 644 с.

13. Козаченко І. Розвиток фінансового сектору України у контексті євроінтеграції. Львів : Львів. політехніка, 2021. 874 с.

14. Кредіс О. Інвестиційний менеджмент в Україні. Чернігів : Кондор, 2020. 689 с.

15. Моррісон В. Фінансовий менеджмент в публічному секторі. Харків : Фактор, 458. 745 с.

16. Пасічник О. Гроші, кредит, банки: сучасний аналіз. Київ : КНЕУ, 2019. 465 с.

17. Петров С. Економіка України: стратегії та політика сталого розвитку. Львів : Фенікс, 2021. 420 с.

18. Про Державний бюджет України на 2019 рік : Закон України від 23.11.2018 р. № 2629-VIII : станом на 13 груд. 2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19#Text (дата звернення: 15.11.2023).

19. Про Державний бюджет України на 2020 рік : Закон України від 14.11.2019 р. № 294-IX : станом на 10 груд. 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text (дата звернення: 15.11.2023).

20. Про Державний бюджет України на 2021 рік : Закон України від 15.12.2020 р. № 1082-IX : станом на 9 груд. 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text (дата звернення: 15.11.2023).

21. Про державну підтримку малого підприємництва : Закон України від 19.10.2000 р. № 2063-III : станом на 19 квіт. 2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2063-14#Text (дата звернення: 15.11.2023).

22. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III : станом на 22 черв. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text (дата звернення: 15.11.2023).

23. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII : станом на 10 жовт. 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text (дата звернення: 15.11.2023).

24. Прокопенко Ю. Державне регулювання економіки: уроки для України. Житомир : Екон. думка, 2020. 477 с.

25. Про надання фінансової державної підтримки : Постанова Каб. Міністрів України від 24.01.2020 р. № 28 : станом на 26 верес. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-п#Text (дата звернення: 15.11.2023).

26. Степанова О. Фінансові ринки України. Харків : Фінанси та статистика, 2017. 987 с.

27. Чухно І. Економічний аналіз: теорія та практика в Україні. Одеса : Акад., 2021. 857 с.

28. Шевчук О. Макроекономічна стабілізація та інституційний розвиток. Дніпро : Астропринт, 2023. 441 с.

29. Юрченко І. Інноваційна політика: теорія та практика. Київ : Атіка, 541. 752 с.

30. Яременко О. Державна підтримка підприємництва: теорія та практика. Дніпро : Академвидав, 2022. 756 с.

31. "Cost-Benefit Analysis: Concepts and Practice" авторів Anthony E. Boardman, David H. Greenberg, Aidan R. Vining та David L. Weimer. 2021. 855 с.

32. "Economic Analysis for Public Policy" від Charles F. Manski та Fumio Hayashi. 2022. 663 с.

33. "Evaluating public and community health programs" від muriel J. harris. 2021. 655 с.

34. "Government Policy towards Business" автора James A. Brander. 2021. 641 с.

35. "Handbook of public policy evaluation" за редакцією stuart S. nagel. 2022. 689 с.

36. "Making Public Policy Decisions: Expertise, skills and experience" авторів Damon Alexander та Jenny M. Lewis. 2021. 755 с.

37. "Public finance and public policy" авторства jonathan gruber. 2022. 355 с.

38. "Public policy analysis: an introduction" авторства william N. dunn. 2022. 755 с.

39. "Public Policy: A New Introduction" авторів Christoph Knill та Jale Tosun. 2021. 455 с.

40. "The economics of public policy" від jean hindriks та gareth D. myles. 2020. 588 с.